

פירוש מהר"ל

יו"ם היה תלמידו המובהק, מהר"ל היה גדול הדור בתורה והתעסק גם בקבלה מעשית ובצדושי שמות ומכונות, בעל שם" ובני דורו היו מייחסים לו עשיית תגולם שהיה מונח בביהכ"נ הישן בפראג, הוא חבר ס"ו ספרים חשובים וביניהם „גבורת השם" על נפלאות ה' בכלל ובפרט ביציאת מצרים ופי' על התגדה והלכות פסח בקצרה וזין נקד וכו'. הספר

מהר"ל מפראג הוא מורנו ר' יהודה ליווא כי בצלאל שהיה רב בפראג, נולד בעיר שנת רע"ח (1515) כפוזנא ונמסר בעיר פראג ת"י אלול שס"ט (1609). בעל תוספות

את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך. חרי במירוש שמפרשים וזכור את חיום הזה לחוביר יציאת מצרים כל יום ויום שלא כרכרי הרמב"ם ו"ל וכן כפי רש"י במירוש החומש וחרי עמחם שאין רמו בכתוב הזה לחוביר יציאת מצרים כליל המשח עשר. ועור רמחך קרא של וזכור את חיום הזה אשר יצאתם ממצרים לא נוכל ללמוד רק לחוביר חיום שיצאו ויחיה רי בקירוש חיום כלכר שנאמר בו את חג המצות הזה וכן חרותו ולא נוכל ללמוד שיש לחוביר נסים ונפלאות אבל לא מקרא של וזכור את חיום אשר יצאתם למרו המצות הזאת אלא מקרא דפרשת ואתחנן רכתיב ויהי בי ישאלך בך חתם את הערות והחקים והמשפטים אשר צוה ח' אתכם ורשו במכילתא בפרשת בא מה הערות רבי אליעזר אומר מנין אתה אומר שאם היתה חבורה של חכמים או של תלמידים שצריכים לעסוק בחלכות פסח ער הצות לכך נאמר את הערות. ונראה לי מירוש דמרכתיב מה הערות והחקים והמשפטים על כרחך איירי קרא שירוע ענין המצות שחרי לשון ערות משמע מצוה שחיא לערות על רבר כגון פסח שהוא מעיר על שפסח חקב"ח על בני ישראל מצוה על שלא חספיק בצעם של אבותינו לחמץ ומרור על שם שפררו את חייחם בעבורה שפח בהמרז וכלכניס. ומאחר שירוע שחמצוה חיים לערות על רבר אם כן קרא איירי בתלמוד חכם שהוא יודע המצות רק שהוא מתעסק ביציאת מצרים. ואין לומר בחתוב מרכר כבן חכם ולא בחכם חוי ליה למכתב מה המצוה הזאת כי מנא ליה לכן חתכם חוה שחמצוה חיא ערות שאולי הוא חוק כלכר אבל מאחר ששואל ומחלק בין מצוה למצוה לומר על אחת שחיא ערות ועל אחת שחיא חוק ואחת שחיא משפט אי אפשר לומר רק ערות שלא בא רק להיערע על רבר כמו שאמרנו ויש למצוה שחיא חוק כמו שמצוה הפסח רוקא שה ולא בקר כן שנתו ולא כן שנתים ורבר זה חוק שאין מעם ברכר. ויש שהוא משפט כמו כל ערל לא יאכל בו כי זה חקירן ראוי לישראל רוקא ובמשפט המצוה זאת שחיא לחם כי אותם חוציא וחיו משפט. ומאחר שמהלך בין מצוה למצוה אם כן חכם גמור הוא. וכא ללמד שיש לספר כל ענין מצוה הפסח איך רבר שירוע כרי. וזה כרי לספר ביציאת מצרים. ואין לומר שחיא ערות מה שלא ירע והשתא ולא נוכל ללמוד מזה שאותם שהם נכונים גמורים חייבים לספר ביציאת מצרים ראם כן לא לכתוב כלל מה הערות והחקים והמשפטים רבי ישאלך בך בוראי איירי בכל בן שישאל מת שאינו יודע שחייב להניר אלא שיש לספר כל ענין

חלק לשבעים ושנים פרקים ונרס ראשונה בקראקא שם"ב. וקיצור סמנו נרס עם הגרזה סף תק"ל. כנאן יכאו סמנו פרק שני. פרק ארבעים ושמונת עד סוף פרק ששים והחמה כמלואם מכל שום קיצור. ונהלוק פה להשעה עשר פרקים.

פרק א

מצות עשה מן החורה לספר ביציאת מצרים ליל הראשון של חג המצות ומצוה זאת מירשה הרמב"ם ו"ל בפרק ז' מהלכות חמץ ומצה שהיא מצות עשה מן החורה רכתיב וזכור את חיום הזה אשר יצאתם ממצרים כמו שנאמר וזכור את יום השבת לקרשו ומנין כליל המשח עשר תלמוד לומר ותגרת לבנך ביום ההוא בעבור זה כשעה שיש מצוה ומרור מונחים לפניך יאף על פי שאין לו כן אמילו חכמים נרולים חייבין לספר ביציאת מצרים שכל המארך ברכרים שחיו חרי זה משכנת. חרי שמפרש כי המצוה הזאת למרנו מרכתיב וזכור בו' אשר יצאתם שיוכיר יציאת מצרים כליל המשח עשר בניסן רומח למח שכתוב וזכור את יום השבת לקרשו ושם מירושו וזכור את חיום לקרשו בשבת עצמו כשהשבת בבנס וכך יש למרש וזכור את חיום הזה חיינו בכניסת חג המצות יש לזכור את חיום כך הוא דעת הרמב"ם ו"ל. אלא שיש לחשיב על זה רגבי שבת כתיב וזכור את חיום לקרשו והקירוש הוא בוראי בלילה של שבת דאין מקרשין השבת בחול. אבל וזכור את חיום הזה לא כתיב לקרשו ויש למרש הכהנה שמזכירין יציאת מצרים כל יום ויום. ועור רגבי שבת יש למרש כל משום קרא ראיחא כמסכת שבעות בפרק שלישי וזכור ושמור ברכור אחר נאמרו כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה ולפיכך יש למרש גם כן בזמן שמירה שחזכירה וחשמירה היא שבת עצמו על חוה הזכירה שבת עצמו אבל קרא של וזכור את חיום מנא לן לקרשו אותו לספר ביציאת מצרים כליל המשח עשר ואי משום רכתיב והגרת לבנך ביום ההוא בעבור זה לא אמרתי אלא כשעה שיש מצוה ומרור שמה חאי קרא רוקא בהגרת חבן איירי אבל לזכור כל אחר ואחר מנא ליה דראם לא כן וזכור את חיום אשר יצאתם למח לי תיפוק ליה מרכתיב והגרת לבנך ונ' אלא והגרת לבנך רוקא כבן איירי חדר הקרשיא לרובתה רמנא ליה לאוקמי קרא כליל המשח עשר רילמא קרא איירי שיש לזכור יציאת מצרים כל יום ויום וכך ררשו רבותינו ו"ל קרא של וזכור את חיום הזה אשר יצאתם במכילתא. וחבי איתא במכילתא וזכור את חיום אשר יצאתם אין לי שמזכירין יציאת מצרים אלא בימים בלילות מנין תלמוד לומר למען תזכור

המסח אף על גב שירע משום דמצוה לספר ביציאת מצרים. ומה יש ללמוד אף אם הוא תלמיד חכם נמור ויודע המצות החקים והמשפטים צריך לספר ביציאת מצרים והכתוב שאמר כי ישאלך בנך מחר דמשמע לשון שאלה שרוקא איירי במי שאינו יודע על המצות ואילו יש להשיב. היינו שקודם להשיב לו מסח שיספור החכמים עצמם. והכי אמרינן בפרק ערכי פסחים חכם כנו שואלו ואם אינו חכם אשתו שואלתו ואם לאו שואל לעצמו ואפילו שני תלמידי חכמים שירדעין בהלכות פסח שואלין זה לזה מה שנתנה ע"כ. חרי כי שאלת בנו יותר עדיף כי כל אשר בא סיפור יציאת מצרים לפרסם נסים ותפילות שיעשה הקב"ה יתר עריף ולכן לבנו שאינו יודע המצוה לנמרי יותר מצוה שהוא פרסום אליו יותר לכך יש להודיע כל הדברים אשר שייכים ליציאת אבל תלמידי החכמים שכבר יודעים ענין הפסח אין כל כך פרסום כיון שכבר ידעו כל ענין הפסח וסבל מקום גם כן הם צריכים לספר ביציאת מצרים בדי שאף על גב שירע המצוה מצוה לספר ולדבר מזה במה שח"ח פרסום יתיר לכך יש לו לשאול מה שנתנה הליצה תוז וכו'. והשתא בקרא שלמדנו שיש להשיב לנבן החכם וחינו בקרא של חיה כי ישאלך בנך מחר נלמוד גם כן כי שני חכמים או כל חכם חייב לספר ביציאת מצרים. אפילו אם הוא תלמיד חכם כמו שאמרנו למעלה. ואין זה אסמכתא רק עליו מלתא ללמד דקרא של וחיה כי ישאלך לאו דוקא בבן איירי רק כל חכם נמי חייב לספר ביציאת מצרים ובודאי קרא רישאלך בנך מחר איירי בליז חנ המצות כמו קרא של וחרת לבנך ביום שהוא בעבור זה דאיירי בליז חנ המצות שחייב לחניד לבנו יציאת מצרים וכן הוא בעצמו חייב לספר ביציאת מצרים אפילו הוא תלמיד חכם כמו שאמרנו למעלה אף על גב דבמכילתא לא אמרו רק שחייבים למעלה את כל חכמי א"ת וכן קשיא דהם הלכות הפסח הוא יציאת מצרים שחרי מה שאמר פסח זה שאנו אוכלין. וכן מצוה ופרור חס הלכות פסח והם יציאת מצרים ואצל חכם מה הוא אומר יתבאר עוד.

פרק ב

ע ר ב י פ ס ח י ס מ ד ס מ נ ח ל א י א כ ל
אדם עד שתחשך. פירושו בנמרא דלימא אתי לאכול מצוה אכילה נסה. דאכילה נסה לא אכילה בראמרין פרק בתרא דיומא האוכל אכילה נסה היינו הכתורים פמור דאכילה נסה לאו אכילה היא. והקשו בתוספות מהא דאמרין בנזיר מאי דכתיב כי ישיים דרכי ה' וצדיקים ילכו עם ומושעים יכשלו עם משל לשני בני אדם שאכלו את הפסח

אחר אכלו לשם מצוה עליו נאמר וצדיקים ילכו עם ואחר אכלו לשם אכילה נסה עליו נאמר ומושעים יכשלו עם. ופריך נהי דלא עביר מן המוכרח רשע קרית ליה. ותריך ר"ת חרי אכילת נסוח הם אכילה דמץ נפשו לאכול ועל אותה פמור כיום הכפורים. ויש אכילה נסה שאינו מתאוה לאכול אבל יש בה טעם ועל אכילה נסה כזאת אינו פמור ע"כ. ואף על גב שאין אני כדאי לרדקדק על דברי החוספות שחם בשם ר"ת מכל מקום תורה היא וללמוד אנו צריכים. דלמי זה קשה רמאי מסתח כנזיר נהי דלא עביר מצוה מן המוכרח וכו' ולמה לא מוסי דאיירי בכהאי גוונא שאכלו אכילה נסה לגמרי שמץ נפשו לאכול. ועל כדריך צריך לומר דאם כן חיה קשה אנן חרא ררך קאמרין שצדיק חולך ומושע נכשל וכאן שני דרכים כדמקשה חתם גם כן. אם כן חכי נמי איך אפשר לפרש שאכל לשם אכילה שאינו מתאוה לאכול דאם כן קשה שחרי זה שני דרכים הם שהצדיק אכלו בדין ומשע לאו בדין. וזה שני דרכים. ואין לומר כלל שרין אכילת פסח שחוא שבע הרבה עד שאינו מתאוה לאכול שאם כן לא חיה מטייה מצוה מן שוכחה. שיאכל חספת וחוא לא יהאוי לאכול. רק שיש בו מעם. ועוד תירצו התוספות רשע קרית ליה כלומר חרי אכילת פסחים לא מעכבת וכיון שסיים מצות פסח אף על גב דלא קיים מצות אכילת פסחים לא נקרא רשע אלא קיים אחרת. ונמ על זה יש לרדקדק דזה אין מעם לו דסוף סוף במצוה חשניה רשע הוא. אבל המי הנדאה בזה. כי אכלו לשם אכילה נסה ודאי אינה אכילה נסה משם. ובך פירושו משל לשני בני אדם שאכלו הפסח על חשבוע אחד אכלו לשם מצוה ואחר אכלו לשם אכילה נסה. לא קאמר שאוכל אכילה נסה משם רק אכלו לשם אכילה נסה שחוא וזלל בשר אוכל אכילה נסה. ואוכל רעבתן וזלל חספת לשם רעבתנות שלו. ולא עשת המצוה מן המוכרח כי שאוכל לשם אכילה נסה. ולא קאמר שאוכל חספת לתנאות דוח מונתה מסי שחוא רעבתן אכל הנאה בדרך בני אדם לא נקרא זה מושע כלל. ומקשה כיון דסוף סוף חיה מצוה מצות פסח רשע קרית ליה וכו'. וכך מוכח בדברי רש"י ו"ל כנזיר בפרק מי שאמר ולא מצי לאוקמה באכילה נסה נמורה דאם כן יקשה רחמי זה שני דרכים שחרי הצדיק אינו אוכל כן אף כי שני דרכים הם.

ו ב נ מ ר א ב ע י א ל ה ו ס מ ד ל מ נ ח ל
נדולה תנן או סמוך למנחה קמנה תנן ומשיים סמוך למנחה קמנה תנן ומנחה פסחה מן תשע שעות ומנחה קמנה תנן למנחה הוא פסחה שעות ולמעלה. ומעם חצי שעה שחוספו מפני כי מדינא מנחה

גדולה מיר אחר חצות ומנחה קטנה אחר שעבר חצי הציו אחרון של יום והוא מתשע שעות ולמעלה אלא כרי שיהיה ניכר כהכר נמור שנסו צלמלי ערב אמרו מנחה גדולה זמן שש ומנחה ומנחה קטנה כרי שיהיה עריובת היום והוא מן תשע ומנחה חיינו לתומרא כרתנן תמיד נשחט כה' ומנחה וקרב במ' ומנחה אבל לקולא לא אמרינן כה'. ולפיכך לא יאכל אדם מתשע שעות ולמעלה וחינו סמוך למנחה קטנה חצי שעה כאשר הניע שעה פי נתנו רין מנחה קטנה ולא יאכל.

וענין שתיית יין בערב פסח קאמר בגמרא רבא שתא תמרא כל מעלי יומא דפסחא כרי דגידר ללא וניכל מצה פמי. וכפרס כיצר מברכין פריך והמרא סעיר והא רבא שתא תמרא כל מעלי יומא דפסחא ומשני פורתא מסעד סעיר טוכא מנר נריר. וכתוספות מכאן משמע שאסור לשחות יין בערב פסח מן המנחה ולמעלה ואם רוצה לשחות ישחה יין תרבה רטובא מנר ע"כ. ואין רעה בעל הטור כן שפסק בסימן תע"א שיוכל על הטור דהא התוספות הוכיחו כן מן הגמרא דיין טועם אסור לשחות ואין אומר כי בעל הטור מפרש כגמרא פירוש נכון שהוא מפרש יין טוכא מנר נריר פורתא מסעד סעיר כלומר שחייך אף על גב שהוא טועד חלב מביא לו גריו לאכול ורבך זה הוא ביון סועד את הארס שמפלטו ארבע לאכול וזהו נקרא עשירי מכל מקום נרר לו תאות המאכל. כי חלוט יש מי שהוא אוכל לתאות האכילה או מי שהוא אוכל מחמת רעבון. כי האוכל מחמת רעבון אוכל אכילות שאינם טובים כרי להשביע נפשו ולפלטו. ומי שהוא אוכל מחמת תאות מתאוה דברים טובים. ולפיכך אמר יין טוכא מנר נריר פורתא הוא סועד חלב. כלומר תרבה מביא הארס לירי תאות סועד ומעם הוא משביע. והא ולא קאמר בגמרא שהוא נרר טוכא מנר ע"כ. והא כן טוכא דאם היה טועד טובא היה יוצא שכרו כהפסדו דוראי האדם כל כך אוכל מחמת רעבון כמו שהוא אוכל מחמת נרר ולפיכך אילו היה סועד כמו שהוא מנר האכילה למח שתה יין כרי דניכול סמי הרי היין סועד כמו שהוא נרר אותו לאכילה. ולפיכך שייך לומר כי מה שהוא סועד אותו הוא פורתא ומה שהוא נרר אותו הוא תרבה לפיכך היה רבא שותה יין אף על גב שהוא סועד אותו מעם לא היה חש לו אחר שהוא נרר את תאות המאכל תרבה. כך הוא פירוש הטור והוא פירוש ראוי לסמוך על הטור כי חסוניא דגמרא סועד אותו. דקאמר שם אמר רבא מנא אמיתא לה תרניא בין יין ראשון לשני ישחה ואי אמרת מסעד סעיר

וכו. ולפי' התוספות כיון דיין מעם סועד אכתי קשה למח ישחה בין ראשון לשני ראין נראין שיהיו שנים או שלשה דביעית יין נקרא טוכא. ועוד דקאמר והמרא מסעיר סעד כלל והכתיב ויין ישמה לבב אנוש וקאמר והמרא סעיר וכי משמע שבא להוכיח מן הכתוב דאפילו סעיר לא סעיר ואיך הוכיח מן המסרא רכר זה שהרי אפשר לומר דאיידי כהמרא טוכא רלא סעיר לפי' התוספות. אבל לפי אשר אמרנו אתי שפיר. רכל יין שכעולם הוא סועד קצת. ומפסח והמרא מי סועד קצת והכתיב ויין ישמת לבב אנוש אבל לא סעיר. וזה הפירוש הוא נכון לפי סוגיית הגמרא כלי קושיא. ומברכי הרמב"ם אבל הוא אוכל מעם פירות או ירקות ולא ימלא כריבו ממה ע"כ. ונראה שפי' הרמב"ם כך דקאמר ר' יוסי אבל מסכל הוא במיני תרנימא ולא קאמר אבל אוכל מיני תרנימא משמע דרך מיכול רוקא כדרך בני ארס שמסבלין קודם הסעודה כרי שיהיה ממשיך האכילה. וכן פירש רשב"ם דברים האלו כנון מיני תרנימא וירקות ממשיכין את הלכ לאכול. ומשמע כדרך בני ארס העושים כרי שיהיה נרר האכילה אבל לא ימלא כריבו מהם. והא דאמרינן כאן שאסור לאכול משעה תשע חיינו שאסור לאכול מצה עשירה אבל מצה נמורה אסור מחצות וכדאמרינן בירושלמי האוכל מצה כארבעה עשר כאלו כועל ארוסתו כבית המיו ע"כ. והמעם הוא מפני שמן הצות נאסר כהמץ ועדיין לא הניעה שעת מצות מות ער הערב ורמיא לארוסה שנתארסה לאיש אחר ועדיין לא הניע חזמן לחיות מותרת לו ער שעת נשואין. לכך לא אמר חיושב בסוכה בערב סוכות דהוא כבועל ארוסתו. רהתם שאני שהרי אין שם ארוסה רלא נאסר הכית מלישב שם. אבל בערב פסח דנאסר ההמץ ולא הניע חזמן למצה וזה הוי כבועל ארוסתו בבית המיו. ואומר שם הכועל ארוסתו כבית המיו מכין אותו מכות מרדות. והאוכל מצה בערב פסח מכין אותו מכות מרדות. ודקא מצה נמורה אסור לאכול אותה פי' מצה שיוצא בה לערב אבל מצה עשירה שאין יוצא בה אין אסור לאכול ומתשע שעות ולמעלה אסור מצה עשירה. וכך פירוש הרא"ש והעל פי דרכים אלו אנו לומדים שמי שאין לו מצה נמורת כלל כי אם מצה עשירה אין מצוה בכלל לאכול אותה שאם היה מצוה לאכול מצה עשירה כשאין מצה אחרת היה אסור אפילו מצה עשירה לאכול שהרי ראוי לחיות יוצא בה כשאין מצה אחרת. ויש לרקוע על זה כיון דכתיב בערב האכלו מצות ומצה עשירת מצה היא שהרי כל המנחות באות מצה והיו נלושות כשמן ואם כן חיבא שאין לו רק

מצה עשירה אסור לאכול. והא דקתני לא יאכל מיני שנות ולמעלה חיינו שלא ימלא כריסו משאר מיני תרנימא. והכימא שהכיבא ראיח מרקאמר כפרק ערבי מספיק לא יאכל מן הסנחה ולמעלה ומשמע דוקא סמוך למנחה הוא ראסור אבל קודם לזח שרי. ומקדש הרא"ש השתא במח איירי אי כחמץ הא אסור משע"ר ואי כמצה אסור לאכול בערב מסח ואי כמיני תרנימא הא שרי כל היום. אלא כמצה עשירה איירי ראסור מן סמוך למנחה וקודם לזח שרי ע"כ דברי הרא"ש. וכודאי אין ראיח לרבני תרמכ"ם ולא שריא כמיני תרנימא רק מעט אבל לא ימלא כריסו מהם. ואף לרבני הרא"ש דכל מיני תרנימא שרי אפילו אינו אוכל ררך מיובל אפשר לאוקמה כמצה המבושלת ופירוס קיימת וס"ל כר' יוסי שאין יוצא כמבושל ובעינן מעט מצה אף על גב דלענין המוציא כודאי לחם הוא ומברכין עליו המוציא חיבא שהפריסח קיימת ויש כאן תאר לחם. לענין מצה לא נקרא מצה כיון שאין בו מעט מצה שהוא מבושל. ושטא כחאי נוונא שרי בערב מסח דלאו מצה היא כלל אבל מצה עשירה מצה היא. ואם מיני תרנימא שרי לגמרי אם בן למח הוצרך כנמרא דסמבל כמיני תרנימא הוי ליה למימר דכל מירי דלאו פת שרי לאכול מצה דלא סעוד אבל כודאי כל מירי אסור לאכול ולא שרינן רק מאי דמביא תאות המאכל רחיינו דבר מועט כגון סבל כמיני תרנימא. ועוד דקאמר אחר זה רב יצחק סמבל כיראח ומשמע מינה לכל מירי דאכילה שרי אלא כגון הסבל וכיוצא בזה שהוא גורר תאות המאכל. אמנם כודאי הא מלחא נראה משום אם אין עושה מים כמצה דכחאי נוונא לא משום מצה עשירה כלבר אינו יוצא בה רק משום רלא בא לירי חימוץ וכודאי כמצה שאינה באה לירי חימוץ אינו יוצא בה כלל אף בשעת הרחק דהוי כמו אורז ורוחן רלא הוי מצה כלל וכחאי נוונא כודאי שרי. ור"ת שחיה מתיר כודאי כחאי נוונא מתיר והא לא הוי מטמא משום מצה עשירה שזח שייך כמצה שיש בה מים ומי מירות כיהר דח בא לירי חימוץ רק דהוי מצה עשירה אבל אם נלושה כמי מירות כלכר. דבר זה לא בא לירי חימוץ שרי לגמרי.

שם לא וזו משום עד שקבעו הלכה כר' יוסי ואמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה לא כר' יוסי ולא כר' יהודה אלא פורס מסח ומקדש. רב אלפס לא הביא רק דברי שמואל פורס מסח ומקדש ודחה דברי ר' יוחנן ור' יוחנן גיבא שפסקו הלכה כר' יהודה בערבי מספיק והלכה כר' יוסי בערבי שבתות. ומפרש הר"ן והרמב"ם מעט הרבר הדלכה בשמואל משום רתניא כותיה רתניא ושויין שאין מביאין את השלחן ואם הביא פורס מסח ומקדש וחינו בשמואל דחא לר' יהודה לא מני כפורס מסח רק צריך עקירת השלחן לגמרי. ולר' יוסי לא צריך פריסת מסח כיון דסובר דאין מספיקין אם בן לא צריך כלל פריסת מסח. ואם בן בשמואל אחיא וסיפא רברייתא דקתני אם הביא כר' לא אחר ארישא דברייתא רתני ושויין ובני אליבא דר' יהודה ור' יוסי אלא סיפא רתני ואם הביא תנא קאמר לת. כך פירש הר"ן. אבל קשיא לי מנא לן לומר כך דשטא אף ר' יהודה מודה דסני כפריסת מסח דחא דמצינן אליבא דר' יהודה חמסחא לגמרי חיינו כשהוא אוכל כבר ואם לא יפסיק בעקירת שלחן אין נראה שהסעודה באה לכבוד שבת לכך צריך עקירת שלחן. אבל כאן שלא אוכל קודם סני כפריסת מסח. אף על גב דר' יוסי אסור דאין מספיקין חיינו משום שאכל כבר לא הצריכו חכמים להפסיק כמידי אבל בשלא אוכל לא סבר כך. דחא ע"כ צ"ל אליבא דר' יוסי כך דחא אף על גב דסבר ר' יוסי א"ל מספיקין קאמר שויין מביאין את השלחן ער שיקדש וע"כ חיינו טעמא משום דלכתחלה יש לו לקדש תחלה ולא אמרו אין מספיקין אלא אם בן כבר אכלו. וחכי נמי מודה ד' יוסי צריך פריסת מסח כיון דלא אכלו תחלה. ויש לפדש דרב אלפס סבירא ליה דמעמא רר' יוסי רלא יקדש באמצע סעודה ולא יפסיק בעקירת שלחן רק יקדש כך באמצע סעודה משום דאין נראה שהסעודה באה לכבוד שבת כיון שאכל חמסח בעקירת שלחן לכך סבר ר' יוסי שאוכל ער התיחשך ומקדש ואם יקדש בתוך הסעודה לא היה ניכר שהסעודה באה לכבוד שבת וחששא הוי שפיר סייעתא דחא הוינן פורס מסח ומקדש הוי שפיר חיבר שהרי אם הביא השלחן פורס מסח ומקדש ולא אמרינן דלא הוי חיבר שהסעודה באה לכבוד שבת ואם בן בתוך הסעודה נמי פריסת מסח הוי הכי שפיר. ועוד נראה מעט רב אלפס שפסק בשמואל דאי לאו דיעד שמואל דחכמים מליני לא היה פוסק כר' יוסי ורלא כר' יהודה אבל יעד שמואל כקבלה דחכמים חולקים ואמרי דסני כפריסת מסח ומקדש. וחכי איחא בירושלמי דחכמים חולקים על ר"י ועל ר' יהודה ולפיכך יש

ו ח א ר ת נ ן לא יאכל מן הסנחה ולמעלה בערבי מספיק חמסם משום חיובא דמצה שלא יאכל מצה אכילה גסה ופריך כנמרא אחא דקאמר דאף ר' יוסי מודה בערב מסח שלא יאכל מן הסנחה ולמעלה ומקשה מהא דאמר ר' ירמיה א"ר אבהו א"ר יוחנן א"ר יוסי בן חנינא הלכה כר' יהודה בערב מסח הלכה כר' יוסי בערבי שבתות הלכה כר' יהודה בערב מסח ככלל דמליני בהתפסקה וקאמר

אין צריך הסכה שאינו זכר לחירות. ואמר כנמרא
 פקדון לא שמייה הסכה ולא עור אלא שמא יקדים
 קנה לוושם. רש"י פירש אפרקן קאי שמתוך
 שצוארו שוחח לאחוריו שימנע כובע הסתם מי קנה
 נפתח ומתפלל למעלה והקנה נמשס למעלה והמאכל
 נכנס לתוכו. ורשב"ם ז"ל פירש אהסכת ימין קאי
 רחושש הוא על דרך ימין ונפתח הכובע שעל מי
 הקנה מאליו כשחוא מסה כלמי ימין כך פירש
 הרשב"ם. והשתא למי פירושו זה אמר יד ימין
 מסיב כשאר אדם על צד שמאל שאם ישב על צד
 ימין נפתח הכובע מאליו. ולפירושו רש"י הסכת
 ימין המעם משום דצריך לאכול כימין לכך הסכת
 ימין לא הוה הסכת. וכתב הרא"ש ז"ל והמור כי
 לרכרי רש"י ז"ל אם הוא אמר יד ימין מסב על
 השמאל. ורחח הרשב"ם פירושו רש"י ראי הוה קאי
 על פקדון חוי ליה למסמכין על פקדון ולא על
 הסכת ימין. ולפירושו הרשב"ם כך יהיה פירושו
 הסכת ימין לא שמייה הסכה משום דצריך לאכול
 כימינו ואין לפרש משום דרמא יקדים קנה לוושם
 רוח אמר אחריו ולא עור וכו' ואם כן למי מסב
 הראשון הסכת ימין לא שמח הסכה. ואם חוי אמר
 יד ימינו מסיב על שמאל רחוא ימין לכל אדם.
 ואחר כך אמר ולא עור וכו' למי זה אמר יד ימינו
 מסיב על שמאל של כל אדם. ואפשר לישב רחוי
 פירושו הסכת ימין לא שמייה הסכה שאין רכך
 בני אדם להסב על ימין שמא יקדים קנה לוושם
 ואם כן לאו מצוה עביר ולא עור אלא שהוא סכנה
 לו שמא יקדים קנה לוושם. אמנם קשיא לי דלפירושו
 רשב"ם אמר יד ימינו מסיב כשאר אדם ואיך
 אפשר לו לאכול כשמאלו וכי דרך חירות הוא זה.
 ואי לאו פירש"י והרשב"ם הייתי מפרש הסכת ימין
 לא שמח הסכה משום שאין זה דרך חירות שאין
 אדם יכול לאכול כשמאלו ולא עור וכו'. וכך חירות שאין
 מתוך שאין יכול לבלוע שפיר כי האכילה כבת צד
 ימין היא וכשחוא מסיב על ימינו לא יכול לבלוע
 כראוי ומתוך רוחח חבליעה יש לחוש שמא יקדים
 קנה לוושם כך נראה משום וכו'. והשתא כוראי
 לעולם צריך אמר יד ימינו לחסבי על שמאלו שהוא
 ימין כל אדם.

א ש ה ל א צ ר י כ ה ת ס כ ה ומפרש
 כשאלותו טעמא דמלתא משום דלא אורחא לאשה
 למונא. ובספרים שלנו כנמרא אשה אצל כעלה
 לא צריכה הסכה ומשמע דאשה אחרת צריכה
 הסכה. ואין גרסא זאת נכונה דמאי שנא אצל כעלה
 אם משום יראת כעלה לא חוי כל כך כמו יראת
 אב על כן ואמרינן שם כן אצל אב צריך הסכה
 ואף על גב דכתבי איש אמו ואביו תיראו. הך
 יראה מפרש כפירושינו איוח יראה אינו עומד

למסוק כשמואל. ולפיכך רחח רב אלמס רכרי רי
 יוחנן ורי יוסי בר הנינא. ואף לענין מסה סני
 כפריסת מפה ומקדש ראין לומר כלל דכמסה צריך
 עקירת שלחן לנמרי ראין סכרה להלך רכיון
 רפריסת מפה הוי סלוק סעודה אם כן לנבי מסה
 נמי דהא לא כעין כמסה רב שימסיק ויאכל מצה
 ורשב"ם מסק כשמואל כשאר ערבי שכתות וכערב
 מסה צריך המסקה בעקידת השלחן. ורכריו תימח
 מאר רהא חומרא דמסה לא הוי רק משום אכילת
 מצה ולהא מלתא סני כפריסת מפה כמו כשאר
 ערבי שכתות דלמח לא סני כע"ם גם כן. ורכרי
 רב אלמס חם עיקר. ודקדק הרא"ש מהא רתנן
 לא יאכל מן המנחה ולמעלה עד שתחשך ראשמועין
 רגבי מסה אמור לאכול עד שתחשך אף על גב
 רבשאר ערבי שכתות מותר להוסיף מחול על חקודש
 ויש לאכול קודם הלילה כערב מסה אמור משום
 דאיתקש מצה למסה ומסה נאכל כליה אף מצה
 נאכל כליה ע"כ. וצריך עיון רהא סעורת שכת
 צריך לחיות כליה דצריך לאכול סעורת אחת
 כליה ואם כן אף יאכל כיום קודם הלילה. ולא
 דמי לקדוש אף על גב דצריך לקדש כליה מצי
 לקדש כיום כשמוסיף מחול על חקודש רהתם חקודש
 מוכיה שהוא מוסיף על הלילה ולכן יכול לקדש
 כיום שחקודש קאי על השבת ואף על גב שמקדים
 חקודש לענין זה יכול להוסיף מחול על חקודש
 אכל לאכול הסעודה שהייב לאכול כליה סוף סוף
 האכילה כיום. ויראה שלא סמכו לעשות סעורת
 שכת כיום רק בכשיל שבמשבת עד הלילה וכיון
 שנמשכת עד הלילה הסעודה היא כשכת גם כן
 ואף על גב דלא היתה התחלת סעודה כשכת כיון
 שאכל אחר חקודש מוכה שפיר שחסעודה היא
 לכבוד שכת רק מצות סעודה דצריכה שתחא אחת
 כליה סני כהא מלתא שחסעודה עד הלילה. ולמי
 זה אותם הממהרים עם שפמסיקים כאכילה קודם
 קדוש היום לא יפה עושין.

ו א מ י ל ו ע נ י ש ב י ש ד א ל לא יאכל
 עד שיסב. פירוש שמיסב כממה ושלחן בדרך בני
 חורין זכר לחירות. ופי' הסכה מלשון ישיבה כמו
 שתרגם וישבו לאכול ואסתתרו שחוא מלשון סבוב
 וכן פירש רב האי גאון. ומסני שאמרו ז"ל כל
 ישיבה שאין בה סמיכה עמידה מוכה חימנה
 ולפיכך צריך למסוך אכל לעולם הסכה מלשון
 ישיבה. ועור שלא היה נראה שיושב כרי לאכול
 אלא אם כן מסיב כמו שדרך לחסב לאכול על ירי
 סמיכה ולכן נקט עד שיסב ולא אמר עד שישב.
 ומפרש כנמרא מצה ורי כוסות צריכים הסכה ואם
 לא אכל כוית מצה כחסכה לא יצא וצריך לחזור
 ולאכול וכן אמיקוסן צריך גם כן חסכה. אכל כרור

במקומו ואינו יושב במקומו ואינו מכריע רכיו
 כל הרברים שאם היה עושח אותם נראה כמפל
 כבדו אבל להסיב דרך כבוד שרי. אבל כפני רבו
 אין צריך להסיב רמורא רבך כמורא שמים ואינו
 נוהג כשררה לפניו ולפיכך אין צריך להסיב. ומוח
 נראה שאם הוא אביו ורבו אין צריך הסבה רהא
 והיא חשתא נמי מוכיא רבך כמורא שמים איכא.
 אבל הרא"ש והסור פסקו ראם אביו הוא רבו צריך
 הסבה והאייתם מרקאמר בן אצל אביו צריך הסבה
 וסתם אב מלמר את בנו תורה אמרינן בקרושין
 הדכן יד מאביו יוחר מאמו מפני שלמרו תורה
 אם בן סתם אב מלמר את בנו תורה ע"כ. ויש
 לרסקי רמח בכך שסתם אב הכתוב בתורה מלמר
 שסתם אב מלמר את בנו תורה אבל באב שרברו
 חבמים אין נראה שסתם אב מלמר את בנו תורה
 דלמעמיה אביו יוחר מאמו מפני שברק אלו
 מציאות אבירת רבו קורמת לאבירת אביו ואם בן
 מצינו אב שאינו רבו שאבירת אביו והוא רבו
 קרמח לאבירת רבו. ועור רסוגיא רתלמורא לא
 משמע חכי שהרי משמעות הנמרא שבא לומר שבן
 אצל אביו צריך הסבה ולא אמרינן משום מורא
 האב יחיה פטור מן ההסבה. ולפי פירוש הרא"ש
 אורכה בשביל שהוא אביו נורם לו שהוא הייב
 בחסבה שאם לא היה אביו היה פטור משום שהוא
 רבו ומשום שהוא אביו צריך הסבה ואין משמעות
 חסוגיא כן. ועור ראם כפירוש הרא"ש הוי ליה
 לסמוך בן אצל אב אחר תלמיד אצל רב והיה שפיר
 פירוש תלמיד אצל רבו אין צריך הסבה ואם הוא
 בן אצל אביו אף על גב דהוא רבו צריך הסבה
 ומדקבעו קורם תלמיד אצל רבו לא קאי על זה כלל
 שהבן הוא תלמידו. ונראה שדעת הרא"ש רסתם
 אב כאלו נתן לו רשות וסבר שאם רבו נתן לו
 רשות צריך הסבה ויתבאר זה בסמוך. והא
 דקאמרינן תלמיד אצל רבו אין צריך הסבה אפילו
 רבו שאינו מוכחא ודאייה מהא דמייתי עם הכל ארם
 מסיב ואפילו תלמיד עם רבו חוצרך לאוקמא
 בשוליא דנגי ורמלא מופי כל תלמיד שאינו
 מוכחא שמע מינה רמא בתלמיד שאינו מוכחא אין
 צריך הסבה. וקשיא לי מנא ליה למששה רבר זה
 דלמח לא יחיה הלוק בין רבו מוכחא לאינו מוכחא
 הוא אשכחן ברכותי אחריתי כענין קימה רבפני
 רבו מוכחא מלא עיניו ואילו רבו שאינו מוכחא
 אין צריך לעמוד רק ר' אמות. ועור דהא קאמרינן
 מעמא שאין צריך להסיב מפני שמורא רבך כמורא
 שמים וזה לא שייך רבך ברבו מוכחא רברכו שאינו
 מוכחא לא שייך מעמא שמורא רבך כמורא שמים.
 שאם חית שייך חאי מעמא היה צריך לעמוד מפניו
 גם בן כמלא עיניו דהא מורא רבך כמורא שמים

ואי משום רלא מצי אשכח רמצי למסב רק בתלמיד
 דהוא שוליא דנגרא כמורא נוכל לומר משום רסתם
 רבו הוא רבו מוכחא אבל שאינו מוכחא רבו אין
 מוכחא קרי ליה. ולפיכך נראה שהרבר צריך עיון
 ולכך יתן לו רבו רשות ואז צריך הסבה. ואם נתן
 לו רבו מוכחא רשות נראה שאין מתחייב בזה
 בחסבה שהרי אמרו שהוא לא יצא להסיב מוחת
 יראה ואינו מהויב. ומה שפסק הרמב"ם תלמיד
 עם רבו אין מסב ואם נתן לו רשות מסב אין רוצח
 לומר שצריך להסיב אם נתן לו רבו רשות אלא
 שרשות להסב לאפוקי אם לא נתן לו רבו רשות
 אינו יכול להסב. וכן יש להוכיח דקאמרינן בנמרא
 תלמיד עם רבו אין צריך הסבה כמח אמרו אם
 כשלא נתן לו רשות הוי ליה למימר אינו מסב
 שאין לו להסב ולמח אמר אין צריך להסב אלא
 איירי כשנתן לו רשות ואפילו הכי אינו צריך.
 ובתרומת הרשן כתב שאם הוא סוער אצל תלמיד
 הכם מופלג ברורו אין צריך הסבה. וקשיא מה
 שאמרו תלמיד אצל רבו ומפרש הסעם משום מורא
 רבך כמורא שמים ולא שייך חך מעמא כי אם
 ברבו מוכחא אך בוראי אינו סוער אצל רב שהוא
 מנחיג בעיר כיון שכל העיר נוהג על פיו זה נקרא
 רבו אף על גב שהוא לא למר בפניו כיון שהוא
 רב בני העיר והוא גם כן בעיר.

ש מ ש צ ר י ג ח ס ב ת דאמר רבי
 יהושע בן לוי חשמש שאכל כזית בחסבה יצא.
 ומדבר זה למר הרא"ש ו"ל מרקאמר יצא שמע
 מינה כל מירי רבעי חסבה כנון מצה וארבע כוסות
 אם לא חסב לא יצא וצריך לתזור לאכול ולשתות.
 והתוספות מסתפקין בכוס שלישי וכוס רביעי רכיון
 שאסור לשתות בין כוס שלישי לרביעי שלא יחיה
 נראה כמסויף על ארבע כוסות אם צריך לשתות
 כוס אחר בחסבה. אבל לרא"ש שפויטא הא מלתא
 דלא הוי זה כמסויף על הכוסות רכיון שצריך
 לשתות בחסבה אם שתה בלא הסבה אין כוס
 זה ששתה ממנין ר' כוסות וצריך לשתות כוס
 אחר. ואותם שמכריזין על כל כוס וכוס כרבה
 ראשונה אם שותה כוס ראשון בלא הסבה אם לא
 חיה דעתו לשתות בין ראשון לשני חזח כמו נמלך
 וצריך לכרך עתה כששותה בחסבה ואם חיה דעתו
 לשתות בין ראשון לשני דלא עקר דעתיה
 מלשתות כששתה כוס ראשון אף על גב ששתה
 בלא חסבת כששותה כוס שני בחסבה אין צריך
 לכרך שכבר ברך. אבל בין כוס שלישי לכוס רביעי
 דלעולם אסור לשתות בוראי כששתה כוס שלישי
 עקר דעתיה מלשתות ומכרך כשתורא לשתות כוס
 שלישי בחסבה דהא לא חזח דעתיה לשתות והוי
 חסח דעת. ומחא דקאמר ר' יהושע בן לוי חשמש

משום שהיו בנם של סוכה. ואין זה קשיא ראי' על נב שהיו הנשים כנס סוכה והמנא פסדת הנשים והמלך יכול למסור את מי שירצה מן השעבוד אף על גב דלמי הסכרת הכל משועבדים יכול למסור את מי שירצה אבל מצות דרבנן רפקלנו אנחנו ארבע כוסות כשביל נם הנאולת אין הלוק בין נשים ובין אנשים כיון שהכל תיו כאותו חנם ולפיכך המצוה אף על הנשים. שלא נתן תש"י מצות סוכה לישראל כשביל שישכו בסוכות כשיצאו ממצרים אבל עיקר המצוה כמו שאר מצות שנתן חש"י לישראל רק שתלה טעם המצוה כמה שהחשיב את ישראל בסוכות. והילוכו יש בין נתינת המצוה לישראל ומעם המצוה שהריבה רברים יש להם מעם ולא רצת חש"י לגזור אותם לכך הטעם הוא דבר כפני עצמו והמצוה דבר כפני עצמו. וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות אבל גבי ארבע כוסות שלכך תקנו חכמים כשביל תנם ותנם תיה שוח לנשים כמו לאנשים. ועוד דלא רמי מצוה דרבנן דכל מצות דרבנן הם תלויים בלא תסוד וכאשר מקיים מצות ארבע כוסות מקיים מצות לא תסוד שזוהו עיקר המצוה. ולפיכך בפרק כיצד אשת אהיו קרא השניות שהם מדברין סופרים איסור מצוה משום שמצוה לשמוע דברי חכמים וכל המצות שהם מדבריהם הם בלאו דלא תסוד ולא שייך בלאו דלא תסוד מצות עשה שהזמן גרמא רוחו לא תעשה. ויש מפרשים כיון שמצאנו שכל מצות לא תעשה אף הנשים תיבין בהן משום דהמירי ריש בהן מלקות אמילו תיו זמן גרמא ומצוה שמצות דרבנן המורים מן מצות לא תעשה כמו דאמרין כעידובין כני הוחר וכדריהם יותר מבשל תורה שרבי תורה הן עשת ולא תעשה אבל העובר על דבריהם חייב מיתת וביון רלא תעשת שיש בו מלקות תאשה חייבת בהן כין שהזמן גרמא כין שאין חזמן גרמא מצות לא דרביהם שיש בו חיוב מיתת כל שכן שאין הילוכו בין מצות עשה שהזמן גרמא ובין אין חזמן גרמא. ומירוש תראשון פשוט.

א מ ר ד ב י ו ר א אמר שמואל ארבע כוסות הללו צריכין שיתיה בהן מוינת כוס יפה שהוא כוס של ברכת. ושעור זה הוא רביעית הלוג וכך יהיה ככל כוס וכוס ומדת הכלי ארכו שני אגודלים וכן רחבו גבהו כשני אגודלים והצי אגודל וחמש אגודל. ומשישו בתוספות הא דאמרין צריך שישתת רובו היינו מלא לונמא וראייתם מהא דאמרין המקדש ומעם מלא לונמא יצא שמע מינה רסני כמעטות מלא לונמא. ואין שאר כל המספרים מורים בזה. וראי לא רמי לקידוש דהתם לא בעינן רק מעימת הובס ומעמימת מלא לונמא נקרא

שאוכל כוית מצה בהסכת יצא יש לי ללמוד מדאמרו כרעבר יצא שכל מה שאוכל מצה בליץ פסה לכתלה צריך הסכת ראי' על גב ריוצא ככוית אחר אם אכל הרבת הכל היא מצוה אחת. ויותר עריה שהיה כל אכילתו כמצוה ולפיכך יש לו לאכול כל התאכילה של מצה בהסכת שהוא דרך הירות ואם לאו כן למה נטמ שמש שאכל כוית מצה בהסכת יצא אלא רוקא שמש שמשמש ככני סעודה ואי אפשר לו להסב אבל שאר כל אדם יסב על זמן שאכל מצה כי אכילת כוית שאמרו חכמים בכל מקום היינו לענין זה שיוצא בו אבל אם אכל יותר הכל נחשב אכילת מצה של מצוה ולפיכך למה יכמל עצמו מן המצות. וכן מירש הרמב"ם ז"ל. ואכי העווי מסר רכזמן הוה כארצות אלו שאין דרך להסב כל השנה אף בליץ פסה אינו צריך אלא מסכ או יושב כדרכו. ודברי תמיה הן רמא ככך שאין מסכ כל השנה ואין מראת הירות בעצמו בליחה הוה מחויב להראות עצמו כאלו כן הוירין ולפיכך צריך להסב אף על גב שבכל השנה אינו מסכ ואינו מראת הירות בליחה הוה תיב.

ו ל א י מ ת ה ל ו מ א ר ב ע כ ו ס ו ת . מ"י שתקנו ארבע כוסות דרך הירות ומעם יתבאר למה ארבע לא פחות ולא יותר. ומירשו התוספות דמתוך הלשון שמעט ראי' צריך ארבע כוסות כי אם לבעל הבית והוא מוציא אף כולם רמאי שגא ארבע כוסות מקדש של כל השנה. ועוד דאמרין בגמרא השקא מסנן לכניו ולכניו כיתו יצא הוא רשתה רובא רכמא משמע דהם יצאו כשמיעה. ויש לרהות דאירי שלא תגיעו לתינוך ומיהא משמע בגמרא שצריך כוס לכל אחר ואחר קאמרו הכל חייבים כרי כוסות אחר נשים ואחר אנשים. ויש לרהות דחייבים לשמוע ארבע כוסות קאמרו ע"כ. ולא הבתי דבר זה ולא שייך שיחית מוציא אף אחרים ברי כוסות רמאי שגא ממצה ומרור רכמו שאין האחר יכול להוציא את האחר במצה ובמרור כך אינו יכול להוציא כרי כוסות המצוה דרמאי עליה הוא. ומא שהביא ראיה. הן קדשו של כל השנה התם עיקר מלתא לאו הכוס הוא אלא עיקר מלתא הוא הקדוש אלא שאין מקדשין אלא על הכוס וכיון ששתת בעל הבית שאיר דמי. אבל הכא עיקר מלתא הוא הכוס ולא הקדוש רק שתקנו שכל אחר ואחר מן הכוסות יעשה עליו מצוה אבל הכוס הוא עיקר ולא שייך בזה שתוא מוציא אהר.

ו א מ ר ד ב י ו ת ו ש ע בן לוי נשים הייכות בארבע כוסות שאף הם תיו כאותו חנם. ומירוש שיהי יציאת מצרים להם גם כן כמו לאנשים. ואם תאמר בישיבת סוכה נמי לחייבו

הלווה

ש ת א נ ה י פירוש בלא מוינה יצא.
 ומפרש רבה שיצא ירי ד' כוסות אבל ידי חירות
 לא יצא שאין זה דרך חירות לשתות יין חי הלכך
 לא יצא ירי חירות. וזה דוקא כיינות שלהם אבל
 כיינות שלנו לא בעי מוינה וכך נראה שהמיינה
 הוא לפי חיינו כפרסומה המוציא יין דקאמר
 והמוזג שני חלקים מים מן חיינו השרוני וקאמר
 יין השרוני דרפי אבל שאר יינות שלשה חלקים
 מים ואחד יין. וממילא יינות שלנו דאינם צריכים
 מוינה משום דרפי אינם צריכים מוינה כלל. מיהא
 נראה מדברי הנאמר שצריך מעט מים בכוס של
 כרכת המזון דאמר רבי אליעזר כפרת ביצד מברכין
 הכל מודים בכוס של כרכת ראינו מברכין עד שיתן
 לתוכו מים. ואין המעט שם משום מוינה כשכיל
 שאין ראוי לשתות דלא קאמר רק עד שיתן לתוכו
 מים ולא קאמר שימוזג ואין הלוק בין הרבה למעט.
 והמעט הוא בעיני משום כי אף על גב שהיין
 אין צריך מוינה כיון שהיין עצמו והם יינות ארץ
 ישראל שהם עיקר יינות כוראיי צריכין מוינה
 אם כן מצאנו ענין חיינו שצריך אל המים ריינות
 ארץ ישראל עיקר והם צריכים אל המים לכך אין
 מברכין על שום יין עד שיתן לתוכו מים שחרי
 כשנברא חיינו צריך הוא אל המים. ואמילו אם
 לא נתן לו אלא מעט מים כיון שנמצא שהוא
 תקון חיינו סני ואזכרה אם הוא מוזג למכרי לא
 יכרך עליו דכיון שיצא משם יין ונקרא מוזג אין
 ראוי לכרך עליו לכך אמרינן דאחד מי' דברים
 הנאמרים בכוס של כרכת צריך שיחיה חי ופירשו
 חי מוזג ולא מוזג כדי שלא יצא מתורת יין. אבל
 מים מעט צריך כיון שאין חיינו ראוי לשתות בלא
 מים והמים הם תיקון חיינו צריך שיחיה בו מים.
 לכך בכוס של כרכת כיון דחמים הם עליו לין
 יש ליתן בו מים אבל כשאר כוסות אמילו לכוס של
 קרוש לא בעי למצוה כי בכוס של כרכת
 המזון. וכן מוכח בפרס המוכר פירות דקאמר שם
 אין מקרשין אלא על יין הראוי לנכר על גבי מוכה
 ופריך למעוטי מאי אילימא למעוטי מוזג עליו
 עליה דאמר רבי אליעזר אין מברכין על יין עד
 שיתן לתוכו מים ע"כ. משמע דראי בכוס של קרוש
 אין צריך דאי בכוס של קרוש נמי אין מקרשין
 אלא אם כן יתן לתוכו מים לא הוי לחקשות עליו
 עליה אלא הוי ליה להקשות דהא אין מקרשין אלא
 כמים אלא דווקא בכוס של כרכת צריך שיחיה בו
 מים אבל בקירוש לא וכן בארבע כוסות. וממילא
 כיון דצריך שיחיה כוס כרכת המזון נופיה אינו
 מוזג למכרי כל שבין דכוס של קרוש וארבע כוסות
 כמפס אין כקדשין על המזון למכרי דין המזון

מעימה אבל כאן צריך שישהה ארבע כוסות ולא
 חיי כוס אלא אם שותה רובא דכוסא לפיכך לא
 אמר הכא נבי ארבע כוסות והוא ששתה מלא
 לונגא אלא אמר והוא ששתה רובא דכוסא דמוכה
 שנבי ארבע כוסות אין הדיון שיוצא כסעימת מלא
 לונגא אלא צריך שישהה רוב הכוס ונבי קירוש
 וברכת המזון סני כסעימת מלא לונגא. ומכל
 מקום נראה לכתחלה צריך שישהה כל רביעית דלא
 אמרינן רובא ככולא אלא לענין שיוצא כרובא
 אבל לכתחלה צריך כולא דלא סמכין ארובא אלא
 בריבבד. וכן מוכח בכמה דוכתי וכן פירשו
 התוספות. ואם היה כוס גדול יש להסתפק כיון
 דצריך לשתות רובא דכוסא לא יצא רק עד שישהה
 רוב הכוס כמו שהוא או נימא כיון דשיעור כוס
 הוא רביעית סני ליה ברביעית או ברוב רביעית.
 ואף על גב שיש בו הרבה יותר מרביעית נקרא
 שהיית כוס ברביעית. ודעת הרמב"ן ז"ל שאם הכוס
 מהוים שנים או שלשה רביעיות צריך שישהה רובו
 לפי מה שהוא. והמעט שצריך לשתות ארבע כוסות
 ולפיכך בעינן רובו דכוס. אמנם יש מפרשים ראינו
 צריך שישהה רוב הכוס אלא אם שתה רוב רביעית
 יצא רכיון שאם לא היה נתון בו מתחלה כי אם
 רביעית אף על גב שהכוס היה גדול מאד יוצא
 בו דלא מציינו שצריך שיחיה הכוס מלא אם כן
 שהיא שיחיה הכוס מלא כשכיל לו לא נאמר כלל
 שהייה הייב לשתות כל מה שכתובו אלא יוצא אף
 על גב דלא שתה רק רביעיה. ויש להקל דוראי
 אם לא היה מתחלה בו רק רביעית שמיר רמי
 דמה שהוא בו הוא הכוס שהוא צריך לשתות.
 אבל אם ששתה מלא כל מה שיש בכוס הוא הכוס
 וצריך שישהה רוב הכוס. ועוד רודאי נראה דצריך
 שיחיה הכוס מלא עד רובו לכל חמדות דאם לא
 כן לא נקרא כוס כלל אם אין רובו מלא. אך יש
 להוכיח דצריך שתיית רוב הכוס דהא דקאמר
 והוא ששתה רובא כל כהך פירוש שישהה רוב
 הכוס ממש שאין למרש רוב הכוס היינו רוב
 רביעית דשיעור זה לא מציינו בשום מקום רוב
 רביעית רק. היבא דבעינן רביעית צריך רביעית
 שלם ולא שייך ברביעית רוב. ואם כן מה שייך רוב
 הכוס אם אין צריך לשתות רק רביעית בכוס
 גדול. ואין לומר דהא דקאמר רובא דכוסא היינו
 היבא שאין רוב רביעית. וזה רוב רביעית אבל אם יש הרבה
 אין צריך שרביעית זו אין נאכה כלל דמה נמשך
 אם אולינן כתר כוס צריך רובא. אף על גב דאיבא
 שם הרבה ואם אולינן כתר רביעית צריך רביעית
 שלם. ולפיכך מי שיש לו כוס גדול צריך שיחיה
 הכוס מלא עד רובו וישתה רוב הכוס ואם הוא
 מוזג צריך שיחיה אחר המוינה עוב המים רביעית

נמרי לא נקרא בשם יין סתמא אלא יין מזוג כן נראה.

ש ת א נ ב ב ת א ח ת י צ א ר ב אמר ירי יין יצא ירי ארבע כוסות לא יצא. פירוש דיצא ירי יין נחשב לו ככוס אחד אבל למספר ארבע כוסות אין עולה לו שעריך לשתות ארבע כוסות. ופירש רש"י ז"ל שעירה כל הארבע כוסות בכוס אחד ושחא בבת אחת. והקשה הרשב"ם ז"ל דאפילו עירה הרבה בכוס אחד לא נחשב זה רק כוס אחד. ופירש רשב"ם שתאן בבת אחת שלא על סדר משנתנו אלא שתאן רצופים וכן פירש הרא"ש ז"ל וחומר ז"ל. ולפי הנראה שאין זה קשיא דרש"י סובר כמו אותם המפרשים שאם יש כוס נדול אין צריך לשתות הימנו רק רביעית והשתא הוצרך לשמעינן שלא תאמר כיון ששתה ארבע רביעיות יצא. והרשב"ם סובר כדעת הרמב"ן כרלעיל דאם לא כן למח חוי כוס אחד הרי יכול לשתות קצת מן הכוס ואין צריך לשתות כל הכוס. ותימח לרשב"ם כיון ששתה ארבע כוסות אם על גב דשתאן רצופים למח אינו יוצא דסדר משנתנו לא הוי אלא למצוח דקאמר בנמרא אהא דתאן מזוגו לו כוס שלישי מברך על מזוגו ומדקדק שמע מינה ברכת המזון מעוגה כוס ומתירין ארבע כוסות תקנו ברנן כל הר וחד נעביד ביה מצוח ואם כן למח יתיה מעכב. ולפי הנראה דברי חסור סתרי אהרדי שחמור פירש שאם שתח בלא חסבה צריך לשתות פעם אחרת והשתא הרי כוס שני ששתה אחר כך לא אמר התנהג עליו או שלא ברך על מזוגו עליו ואפילו הכי יצא. ורוחא לומר כיון שחפסיס בינתים בברכת המזון אם על גב דלא אמר ברכת המזון עליו שפיר דמי. רמנא לחו להרא"ש וחומר סברא זאת כיון דבעינן על סדר המשנה שמא צריך נמי כפי סדר המשנה לומר על כל כוס וכוס כמו שתקנו חכמים ומי רחוקו לרשב"ם פירש כך שחרי נובל לפירש שחתיים שאם יין והלכה כוסות בסיו ככת אחת לא יצא שאין כאן ראשון ולא שני וצריך שיחיה ראשון ושני.

ו ל ע נ י י י א ד ו ם משמע בנמרא שאין צריך לחזור אחר ארבע הנתיב ארבע כוסות הללו צריך שיחיה בתן כדי רביעית אחד חי ואחר מזוג אחד חרש ואחר ישן רבי יהודה אומר צריך שיחיה בתם מראה ומעם יין ע"כ. ומשמע דתנא קמא סבר לא צריך מעם יין והלכה כתנא קמא. וכנמרא קאמר אמר רבא מאי עממא ררבי יהודה דכתבי אל תרא יין כי יתארם משמע לרבנן לית ליה תך מעמא ואף על גב דאינו ארדום יוצא כו. והא דקאמר בפרק המוכר פירות בעי מיניה רב חננאל המוח דרב מרששיא מרבא חמרא. חידוין

מהו אמר ליה אל תרא יין כי יתארם כלומר שחייב ארדום מוכר לשתות לכך צריך לקרש עליו ולקדושו יין לבן פסול. ואם כן קשה איך יחיה יין לבן כשר לארבע כוסות שחרי קרוש כוס אחד מארבע כוסות. ויש לומר רהא דיין לבן כשר חיינו חני' כוסות חרין כוסות קרוש דקיימא במילתא וצריך לו יין ארדום ופירש יש לחלק בין כוס קרוש ובין ארבע כוסות דארבע כוסות תקנו לשתות דרך חירות וסני בלבן אף על גב דלא הוי ארדום דאין ארדום דרך חירות יותר. אבל כוס קירוש בעינן יין תראוי למשך על גבי המוכר וצריך ארדום. אבל הרמב"ן פירש דהלכת כרבי יהודה רביעין ארדום וכרמב"ם בפרק המוכר פירות. והא דאמר בירושלמי מצוח לצאת בין ארדום אפילו בריעבר נמי קאמר דליכא למימר לכתחלה רוקא רמחיכא תיתי ראי בעינן קרא כרתיב אפילו בריעבר נמי לא ואי לא בעינן קרא כרתיב אפילו לכתחלה נמי יתא כיחיראי במקום רביים. ומה שהקשה מהא דאמר כירושלמי מצוח לצאת בין ארדום על כרחך אפילו בריעבר נמי אמר רמחיכא תיתי לן לחלק. דרדאי שפיר יש לחלק דקרא לא איירי בקרוש כלל אלא מן הכתוב שאמר אל תרא יין כי יתארם מוכה דיין ארדום משוכה ואמרינן למצוח בעינן ארדום ולא בריעבר. והשב"ם פירש תך בעיא דהמוכר פירות לענין נסכים איירי ואין הסוגיא מוכה כך רבולא איירי כקרוש ולא בנסכים. אבל רב אלפס ז"ל לא חביא תך בעיא דהמוכר פירות כלל וכן חרמב"ם ז"ל לא הביא דין זה של יין ארדום לענין קרוש. לכך נראה דהכי פירושו רבא לא חשיב לו רק דרך כיריותא שחשואל היה רודף אחר יין ארדום לקרוש אמר לו אתה תבעינן אל תרא יין כי יתארם כלומר שלא תשניה בארמימות שלו ומותר לקרש על יין לבן. וכן מוכה הלשון שלא חשיב אלא דרך צחות שחרי אמר אל תרא יין כי יתארם והוי ליה לומר כתיב אל תרא יין כי יתארם כמו שאמר עכרבי פסחים במעמיה דרבי יהודה דכתבי אל תרא יין כי יתארם אלא לא רצה להביא ראיה מן המקרא אלא שהוא לשון רבא שהשיב לשואל אל תרא יין כי יתארם שאתה רוצה ליקח כשביב זה לקרוש יין ארדום וזה הפירוש הוא מירוש רב אלפס והרמב"ם ודאוי למספר על זה הפירוש ואין צריך יין ארדום לארבע כוסות ולא לקרוש. ובירושלמי אמר כי ארדום מצוח לרי' כוסות. ופירש חסור שאם חלבן יותר משוכה מצוח יותר בלבן וכן נראה נכון.

י י נ ב ו ש ל אמר בירושלמי שיוצא בו וחה דקאמר בפרק המוכר פירות דאין מקרשין רק על יין שראוי לנסך על גבי המוכר לא בא

רבותא הואיל רבך חר וחר מצוח כאמני נמשיה
מכרכין כורא פרי הנפן אבל כסא וכסא ומסתייע
לחך סכרא מחא רתנן שחטס מאת חיות כמקום אחר
כסוי אחר לכולם מאח עומות כמקום אחר
כסוי אחר לכולם רכי יחודה אמר שחטס חיה יכח
ואחר כך שיחוטס עוון. ואמר עליו רכי יוחנן מורה
רכי יחודה לענין כרכה שאין מברך אלא כרכה
אחת אמר ליה רבינא לרב אמר מאי שנא מרב
כרונא ורב הננאל תלמידי תלמידי דרב וחוו יתבי
כסעורה וקאי עלייהו רב ייבא סכא ואמרו ליה חב
לן ונברך וחדר אמרו ליה חב לן ונשתחא אמר ליה
רב ייבא סכא חבי אמר רב כיון דאמריהו רב לן
ונברך אחסר לכו למשתי חמרא ואחרך ליה חבי
חשתא התם משתי וברוכי כחדרי לא אפשר חכא
אפשר דשחטס כחד ירא ומכסח כחרא. שמעינן
מחכא לרכרכת המזון כיון דלא אפשר למשתי
ולכרוכי כחדרי צריך לחזור ולברך כורא פרי הנפן
חבי נמי כיון דלא אפשר למסרי ולכרוכי כחדרי
צריך לחזור ולברך כחד דגמר הנדה ובתר דגמר
היליא וסכרא מעליא חיא זאת ע"ב דברי רב אלפס
ו"ג. וחשיב חרא"ש ו"ג על זה דלא נראין לו
דבריו דאין המצוח סוקפת כרכה רחויגין דרב אשי
סוכר ולא מברך רק אכסא קמא ולא על כוס של
כרכה המזון אף על גב דכרכת המזון טעון כוס.
ושמעין מזה דאין המצוח מוקפת אותו לכרכה
כל זמן דליבא חיחס חרעת. ואף על גב דלית חלכתא
כוותיה דרב אשי חייגי מטעמא אחרינא כרכת
חמוזן חוי חפסק וחיחס חרעת אבל אי לא חוי
כרכת חמוזן חפסק לא חיה מברך אכרכת חמוזן
אף על גב דכרכת חמוזן טעונה כוס וחבי נמי
אף על גב דרב שתי מצוח ואינם מעכבות זו את
זו מברך כרכה אחת על שתיהן ולא אמרינן כיון
דכל חד וחד מצוח כאמני נמשיה מברך על כל
חד וחד. ומח שחביא מרנא ראיא דמסרי ומשתי כחדרי
אי אפשר אין זה ראיא רלא אמרו כך אלא
ככרכת חמוזן דהוי חיחס חרעת וסלוק על מה
שאכל אבל אם עומר להתפלל בתוך הסעודה לא
אמרינן משתי ועליוי כחדרי אי אפשר כך הם דברי
הרא"ש ו"ג. והעולם נוחטין אחר דברי רב אלפס
לכרך על כל אחד ואחד ובאשר תעייין בקשויות
חרא"ש מצאנו דאלס קשויות חרא"ש ו"ג. וזה כי
מה שהקשה מרב אשך חיה מברך אכסא
דכרכתא אף על גב דכרכת חמוזן טעון כוס יש
להלך נכי כרכת חמוזן חיה סוכר רב אשי כיון
דלא צריך כוס מחולף לכרכת חמוזן רק שיכר
על כוס ומסכתא כי כרך על כסא קמא חיה רעתו
על כל מה שישתחא אם בן למה יכרך על כוס כרכת
חמוזן. אבל כרי כוסות שתיית כוס זה מחולק

למעט יין מבושל דהא יין שיש בו מים אף על
גב שאין ראוי לנפך על גבי המוכח בשל קדוש
ממעט דעלויי עליה וחבי נמי עליוי עליה יין מבושל
ויין מבושל רפסול לנסך לאו משום נדעוונא ריריה
אלא דרשיגין ובה ונסכים מה ובה לא נשתנה
אף יין לא נשתנה אבל נבי קדוש מסדשין עליו
אף על גב דפסול לנבי מוכח כמו יין מוגז כמים
דעלויי עליה. ובמו יין שיש בו דבש אף על גב
דפסול לנבי מוכח משום רבש ראסוד להקרת
המוכה ומעט לא לא שייך כקדוש. וכן בארבע
כוסות ומסדשין עליו וכשר לארבע כוסות. והרב"ם
כתב שפסול לקדש על יין שנשתרב בו דבש וכבר
חלקו עליו.

ו' א י פ ת ו' לו מארבע כוסות ואפילו
עני המתפרנס מן התמחוי. פירוש לא מיבעי עני
המתפרנס מן הצרקה כיון דמפרנסים אותו מן
הצרקה ונותנים לו מעות כורא צריכין ליתן לו
מעות ארבע כוסות אבל המתפרנס מן התמחוי
ואין נותנים לו מעות ואין נוכין יין בתמחוי חוי
אמינא שאין ליתן לו ארבע כוסות אמילו חבי
צריכין לנבות יין וליתן לו.

פרק ג

ת נ י א ח ב ל ח י י כ י ס
הללו יחד אנשים ואחר נשים ואחר תינוקות אמר
רבי יחודה מה תועלתן ביין לתינוקות כיון אלא
מחלקים להם קליות ואנוניום כדי שלא ישנו וישאלו.
וגראה כתינוקות שחניעו לחינוך פליגי דאי לא
חניעו לחינוך מאי טעמא רתנא קמא ועוד דקאמר
מחלקים להם קליות ואנוניום כדי שלא יישנו
וישאלו אם כן יש רעת לשאול ותינוק כוח
מסתמא חניע לחינוך. דאם לא חניע לחינוך אין
בו רעת לשאול רמח ישיב לתינוק שלא חניע
לחינוך. ואפילו כתינוק שחניע לחינוך סבר רבי
יחודה דמסור שחנקו חכמים ארבע כוסות דרך
חירות ולא שייך רבר זה כקטנים שאינם רגילים
כיון ולפיכך קאמר מה תועלת לחינוקות כיון.
וגראה והלכת כהנא קמא. ואף על גב דרב אלפס
תיבא כברייתא בעורתה. לא משום דפסק כרכי
יחודה אלא לומר רבעי נמי חלוק קליות ואנוניום
כדפסיק כברייתא אמרו על רבי עקיבא. אמנם
הרב"ם פסק כרכי יחודה כרמוכה דברכיו ופירש
חמור רמבל מקום בעורתה. וכן כוס כפני כל
אחד ואחר אף כפני תינוקות. ופריך כנמרא וחיכי
תקנו רבנן ארבע כוסות מלתא ראתי לירי סכנה
והתיבא לא יאכל ארם תרי ולא ישתח תרי ומתרח
רכינא ארבע כוסות חמור רבנן דרך חירות כל חד
וחד מצוח כפני עצמה. ופירש רב אלפס ו"ג אמרו

דאמפר שהוא שתיה בלא תמלה ולמיכך אף על
 גב שהתפלל בתוך הסעודה לא הוי התמלה חספס.
 וכן אמר שתיית סעודה בלא קדוש ולכך אף על גב
 שיש שם קדוש לא הוי הקדוש חספס אבל כ"י
 כחות דכך הוא סדר הכחות שיפסיק מן השתיה
 ולומר הנדה נמצא כי הנדה היא גמרה ועקרה
 לשתייה שהוא לפני זה וכך הסדר מומל עליו
 להפסיק השתיה ולומר הנדה לכך הוי הנדה חספס
 מה שאין בן כתמלה שאין זה מענין הסעודה להפסיק
 בת. והשתא אתי שמיר הא דרביא פסחים דקאמר
 דלית הלכתא כותיה תלמידי דרב שאם אמר הכ
 לן ונכרך שאסור למשתי דהא יום טוב שהל לחיות
 אחר השבת ואמר רב יק"ח כלומר ולמה לא נאמר
 דגר והכדלה הוי חספס בין כרכת הנפן והשתיה
 ויחזור ויכרך כורא פרי הנפן אלא לא הוי חספס
 הכי נמי לענין ברכת המזון לא הוי חספס. ודעה
 ולא היא התם עקר דעתיה ממשתי הכא לא עקר
 דעתיה ממשתי ע"כ. ומשמע חיבא דלא עקר דעתיה
 ממשתי לא הוי חספס ואין צריך לחזור ולכרך.
 דהכא שאני כיון דסדר הנדה אחר כוס ראשון
 שצריך להפסיק הוי זה סילוק לכוס ראשון והוי
 חספס. והרמב"ן ז"ל תירץ כוח דהכי פירושו התם
 עקר דעתיה ממשתי אף על גב דהוי כוס בידו כיון
 דעקר דעתיה ממשתי הוי חספס אבל הכדלה כיון
 דכוס כידו ודעתיה למשתי לא הוי חספס אלא אם
 כן חספס כמצוה אחרת ע"כ. ויש לומר בזה שבר
 כחות כיון שהפסיק במצוה אחרת שהרי כל כוס
 וכוס מצוה בפני עצמו הוי חספס אף על גב דלא
 עקר דעתיה ממשתי כך הם דברי הרמב"ן ז"ל.
 אלא שאין תירוצו מספיק מקושיית דברי רב אלפס
 אחרדי דסכיאר ליה לרב אלפס בעצמו דלא הוי
 חספס כקדוש אף על גב דהיא מצוה אחרת אפילו
 הכי לא הוי חספס למה ששתה דהא הקדוש והחמיק
 כמצוה אחרת ולא הוי חספס לרב אלפס ואין צריך
 לכרך אם חספס כקדוש כקדוש עליו חיום. אבל
 אם נאמר כמו שאמרנו למעלה משום דהוי הנדה
 סלוק כוס ראשון לא קשה מידי כלל. ויש ספרים
 דגרסי כפרק ערבי פסחים הכא לא עקר דעתיה
 ממשתי כולוהו חרא כרכתא אריכתא נינחו ע"כ.
 ולמי זאת הנירסא משמע חיבא דהוי כמו כרכתא
 אריכתא כמו יק"ח או אמרינן דלא הוי חספס
 אבל בכחתי נונא דרואי לא הוי כוס ראשון כרכתא
 אריכתא כיון דכך סדר הכחות שיפסיק ולשתות
 ויאמר הנדה הרי ההנדה חספס. ולא קשיא מרבי
 רב אלפס עצמו מה שסובר שאם היה יושב ושוחת
 וקדש עליו חיום שאין צריך לכרך כורא פרי הנפן
 על כוס ראשון ואין הקדוש חספס כמו שאמרנו
 דהתם כיון דאמפר כסעודה בלא קדוש אף על גב

משתית כוס הראשון שכל שתיה ושתייה
 מחולק לעצמו ואם יהיה הכל שתיה אחת אין כאן
 ארבע כוסות מחולקים לכך צריך אכל אחר ואחר.
 ואולי הקשה הרא"ש הרי ברכת המזון מחולק מן
 הקדוש אפילו הכי אין צריך כורא פרי הנפן על
 כל חד וחד. לא דמי כלל דהתם ברכת המזון מחולק
 מן הקדוש וכל אחר ואחר מצוה כאנמי נמשיה
 אכל הכוסות בעצמם אינם מחולקים רק שיכרך
 על כוס ויקדש על כוס ועיקר המצוה הוא הקדוש
 וברכת המזון אכל אין צריך שיהיה כוס מחולק
 מן כוס הקדוש שהכוסות נחשכים כאחד כי אין
 צריך יותר רק שיקדש על הכוס ויכרך על הכוס
 ולא אינפת בכוסות מחולקים אכל כאן לענין ד'
 בכות צריך שיהיה כל שתיה ושתייה בפני עצמו
 וכן צריך לכרך על כל שתיה ושתייה כרי שיהיו
 מחולקים הכוסות וזה נראה נכון. ומה שדחה אריית
 רב אלפס מפרק כסוי הרם דלא אמרינן משתי
 וכוזכי כחדרי לא אמפר אלא כנון כרכת המזון
 דהוי חיסה הדעת וסלוק על כוס שאכל אכל חיבא
 שאין היסח הדעת וסלוק לא אמרינן דמיחייב
 לכרך. והרמב"ן ז"ל בספר מלחמות ה' תירץ ורואי
 חיבא דלא אמפר שיהיה עושה שני דברים כיהר
 כגון שתיה ולומר הנדה הוי חספס וצריך לחזור
 ולכרך ולא דמי לתמלה חיבא שהתפלל בתוך
 הסעודה דהתם בודאי שאני שאינו מחויב להתפלל
 ואם ירצה לא יתפלל ואין זה חספס אף אם יתפלל
 אכל כאן דמחויב לומר הנדה הוי חספס בודאי
 כך תירץ הרמב"ן ז"ל ונכון. אלא קשיא לי דברי
 רב אלפס בעצמו דהא מרביא רב אלפס יראה גבי
 בני הכורה שקדש עליהם חיום דפורס מפה ומקדש
 ושאריו המוציא אכל כורא פרי הנפן אינו צריך
 ולא הוי קדוש חספס וכמו שפירש הרא"ש רכרי
 רב אלפס וחשתא קשיא הרי אף על גב דקדוש
 חובה עליו וצריך להפסיק כקדוש אפילו הכי אין
 הקדוש חספס ולמה יהיה חספס מה שאמר הנדה
 שהרי זה כמו קדוש. והרי למי דברי רב אלפס
 אם היה יושב ושוחת קורס שקדש חיום כערב פסח
 אין צריך לכרך על הכוס הראשון ולא הוי הקדוש
 חספס אם כן למה לא יהא הדין זה גם כן לכוס
 השני בעצמו כאשר שתה כוס ראשון שלא יכרך
 על השני. ולמיכך לא סני כתירוץ הרמב"ן ז"ל.
 ויראה שדעת רב אלפס דגבי ר' כוסות כיון שכך
 סדרו חכמים להלך שתיית הכוס הראשון ולומר
 ההנדה. ההנדה שהוא אומר הוא סילוק הראשון גם
 כן שכן הוא סדר הכחות אומר קדוש חיום על
 כוס ראשון ושוחת ומתחיל הנדה. והשתא אמרינן
 בזה שמיר משתי וכוזכי כחדרי אי אמפר. ולא דמי
 לתמלה דאין השתיה צריכה לחיות כה חספס

דהוי הקרוש השתא חוכה אין הקרוש מפסיק לאיזי ארבע כוסות כיון שכך הוא הסדר להפסיק כשתיה ולומר הנדה הוי ההגדה חפסק. כך יראה דעת רב אלפס. ועוד נתן הרב טעם שכיון שהם מצות מחולקות צריך לברך אבל אחד ואחד כדי להקל אותם ברלעיל, ומה יש ללמוד בין ראמרין שכל כוס וכוס מצוה כמני עצמו שאם אין לו רק ג' כוסות מצוה שלשה כוסות דהא כל אחד ואחד מצוה כמני עצמו. ויראה שאין ללמוד מזה דלא אמרינן שכל אחד ואחד מצוה כמני עצמו רק לענין זה ראין חרי כוסות שתיה אחת ויחיה בהם זונות וא לא כל אחד ואחד טעם כמני עצמו ואין בהם זונות ומכל מקום מעבדין זה את זה. ועוד נראה להביא ראייה לרבי רב אלפס כיון דכל ר' כוסות כל אחד ואחד מצוה כמני עצמו אם הפסיק בדבור צריך לחזור ולברך דכן קיימא לן שהם מאה עופות במקום אחד כרכת אחת לכולם ואם הפסיק ביניהם בדבור צריך לחזור ולברך. וחכי נמי אם הפסיק ביניהם בדבור הנדה צריך לחזור ולברך ובוראי אם התפלל בין עוף לעוף צריך לחזור ולברך וחכי נמי אם אמר הנדה בין כוס לכוס צריך לחזור ולברך. ואף על גב דסביבא ליה לרב אלפס כשתיה יושב וקרוש עליו חיים שאין צריך לברך כורא מרי הגמון ולא הוי הקרוש חפסק אף על גב דהקרוש מצוה כמני עצמו. דלא קשיא עשאו הכוסות מחולקים בראמרין למעלה אבל כאן שהכוסות מחולקים והפסיק ביניהם הוי חפסק ורמאי למי ששחט עוף והפסיק בדבור שצריך לחזור ולברך. והכא נמי כיון דכל כוס וכוס מצוה כמני עצמו כשהפסיק צריך לחזור ולברך. אלא שיש לחשוב על כל זה דלא דמי למי שחט בין עוף לעוף שצריך לחזור ולברך הנתם שאני ורמאי כל שחיטה כמני עצמו והפסיק בדבור הנשח חפסק אבל כאן אף על גב דכל כוס וכוס מצוה כמני עצמו מכל מקום לענין כרכת של כורא מרי הגמון הרי כשתיה ארבע כוסות ביהר כלא מצוה לא היה צריך לברך אבל כוס וכוס כורא מרי הגמון והכא כורא מרי הגמון שסביר אינו כשניל המצוה שאין זה כרכת המצוה כמו גבי שחיטה שהיא כרכת המצוה והמצוה הם מחולקים וצריך לברך כשהפסיק אבל כרכת הנתנין שלל הכוסות כורא אחת היא ושתייה אחת וכבר התחיל לשנות הנבא המצוה שאין צריך לברך על כוס שני כשלא חסיה דעתו הימנו והיה דעתו לשנות עוד. ודעת רב אלפס שכתב כיון שכל אחד מרי כוסות מצוה כמני עצמו צריך לברך על כל כוס וכוס קשיא ומח נכתב שכל אחד ואחד כמני עצמו הלא אין הכרכת אחת על המצוה רק כרכת הנתנין היא והתנאה היא אחת. אלא רסביבא ליה

לרב אלפס כיון דלא היה כוונתו כשתיה כוס ראשון לשנות חריכה כיהר אלא לשנות כוסות מחולקות לא מפריז שתייה אחת כיון דכל אחד ואחד מצוה כמני עצמו וצריך לברך על כל אחד ואחד דלא אמרינן כיון שכך על כוס הראשון אין צריך לברך עוד רק כשישב לשנות דחשבינן שתייה אחת ארוכה ולכך אין צריך לברך עוד אבל כד' כוסות שחם מחולקות וכל אחד ואחד לעצמו לא יתכן לומר דהוי כמו שתייה אריכתא דהא כל אחד ואחד מצוה כמני עצמו ולא היה דעתו על שתייה אחת ארוכה ולפיכך צריך לברך על כל כוס וכוס. דלא הוי דרמאי דכוס כרכת חמוז דלרב אשי אינו מברך עליו אף על גב דכרכת חמוז מצוה כמני עצמו שיש לו לברך על כוס. דכיון ראין הכוסות מחולקות אין צריך לברך. ולפיכך הוי פסיד מה שאנו נהנימם שמברכין על שני כוסות על אחד ששה כרכות של כרכות נשואין ועל כוס שני של כרכת חמוז כורא מרי הגמון ואין מברכין כורא מרי הגמון על כל אחד ואחד ראף על גב שהמצוה הם מחולקים מכל מקום הכוסות אין בהם חילוק כלל ולפיכך אין לברך כורא מרי הגמון רק על אחת. כלל דהרב חילוק הכוסות מביא שכל אחד ואחד טעון כרכת ומכל מקום כוס של קרוש מ' כוסות מברך כורא מרי הגמון ואחר כך קרוש חיים אבל כשתיה כוסות יאמר הנדה ואחר כך כורא מרי הגמון וכן בשלישי וכן ברביעי. ומעמא דמלתא אף על גב דכל כוס וכוס כמני עצמו הוא מכל מקום אם אמר כורא מרי הגמון קודם שיאמר הנדה נראה כמו שמברך כ' פעמים זה אחר זה כורא מרי הגמון וזה אינו. ולפיכך כאשר כבר אמר הנדה על כוס שני שאו נראה שחוא כוס שני של ארבע כוסות יש לו לברך כורא מרי הגמון כמני שחם מחולקים. והשתא התבאר לך דעת רב אלפס ו"ל שצריך לברך כורא מרי הגמון אלא אחד ואחד אלא שאין כאן ראייה מוכרחת לזה כלל כי כל ראויות שלו יש לו לדחות כמו שדחת הרא"ש ו"ל דלא אמרינן משתי וברוכי כהרדי ל' שני רק בכרכת חמוז שהיא שחוא חפסק שתייה אבל במקום דלא הוי חפסק שתייה אין כאן חפסק. וכן מה שאמרנו דהוי מצוה בחולקות זה אין ראייה דבורא מרי הגמון מלתא כמני עצמו אבל הכרכה שהיא כרכת הנתנין מה בכך שהמצוה מחולקת כיון שדעתו ליהנות ר' כוסות כאחד רי ככרכה אחת כמו שאר כרכת הנתנין. ועוד דהא כבר נתבאר למעלה דאף על גב שאמרנו שכל כוס וכוס מצוה כמני עצמו אינם לנמדי מצוה מחולקות ראין לומר כלל שאם אין לו רק שנים או שלשה כוסות שצריך לשנות ג' כוסות ואם בן אינם מחולקים לנמדי ולכך מברך

ו לענין ברכה אחרונה נחשב כמו רברים חכאים
 מחמת הסעודה ולפיכך יין שלמני המזון פוטר היין
 שבתוך המזון מברכת ראשונה ולענין ברכה אחרונה
 חיי יין שבתוך הסעודה כמו רברים חכאים מחמת
 הסעודה ולפיכך יין שלמני המזון פוטר יין שבתוך
 המזון מברכת ראשונה אף על נב רלענין ברכה
 אחרונה אינם נפטרים מברכה אחת. תדע לך שכן
 הוא רבכל ענין אמרינן ריין שלמני המזון פוטר
 היין שבתוך המזון אף על נב רכאשר כרך על היין
 תהלה לא היה רעתו על האכילה כלל ואחר כך נמלך
 והביאו למינו לאכול ואמרו חכמי היין שבתוך המזון
 פוטר היין שלאחר המזון. והרי בוראי לא נחשב
 להיות היין מענין סעודה כמו שמוכר הרא"ש כיון
 רלא היה רעתו כלל על הסעודה ולא בא להמשיך
 המאכל ובוראי צריך היין הזה שקודם הסעודה
 ברכת אחרונה ואין ברכת המזון פוטר אותו כהאי
 נוגא. ואיד יתכן לומר לפי רברי הרא"ש שיחיה
 פוטר את היין שבתוך המזון בענין זה כיון שאינם
 נפטרים מברכה אחת. ואני אומר אפילו אם יש
 לו יין בתוך הסעודה והיין שלמני המזון פטר
 היין שבתוך המזון בשפוסק מלשות צריך לכרך
 ברכה אחרונה איין שלמני המזון. ולא היה כוונתו
 של רב אלפס ז"ל שצריך ברכה אחרונה אחר
 כוס שני מיר אלא רצה לומר שצריך לכרך ברכה
 אחרונה אחר כוס שני כשפוסק מלשות כמו כל
 ברכה אחרונה שמברך בשפוסק מלשות ולא
 קשיא. וכן הוא דעת הרמב"ן ז"ל שחייב לכרך
 ברכה אחרונה על כוס שני אף על נב שיש לו
 יין בתוך הסעודה ולא חשיב שלמני המזון כמו
 רברים חכאים מחמת הסעודה אלא כמו רברים
 חכאים אחר הסעודה המענין ברכה למניהם
 ולאחריהם. אלא דקשיא הרי רב אלפס במירוש
 פסק רנמלך אין צריך ברכה אחרונה על מה שאכל
 וכמו שפירש בהדיא על אה ררב ברוגא ורב הנגאל
 ראסור לחו למשתי עד שיברכו ברכה ראשונה
 ואם כן קשיא למח צריך לכרך אחר כוס שני ברכה
 אחרונה. לפיכך דברי רב אלפס תמוהים. וצריך
 לומר שרעת רב אלפס רודאי אף על נב רנמלך
 לא בעי ברכה היינו בשעת שחורו ררוגא לשתות
 אין צריך לכרך ברכה אחרונה למפרע אבל כשאינו
 ררוגא לשתות עתה ועומד בחסח הרעת או בוראי
 צריך ברכה אחרונה. ולפי דעת רב אלפס אחר
 בוס ראשון לא נחשב סלוק בוס ראשון עד שהתחיל
 לומר הנדה על כוס שני והרי מברך על כוס שני
 לפיכך אין צריך לכרך ברכה אחרונה אבל בכוס
 שני הרי הסיה רעתו מלשות בעת שעקר רעתו
 מלשות ואין כירו כוס אחר ואו מתחייב ברכה
 אחרונה על כוס שני כיון שעקר רעתו מלשות.

ברכה אחת אכולם. וכי יותר עדיף מתפילין של
 ראש ושל יר אף על נב דאין מעכבות זו את זו
 מברך אחת לרעת רב אלפס גומיה אף על נב דאין
 מעכבות. ואפילו לרעת הרא"ש ז"ל רבכר שמברך
 שתיים חסם רוקא שחם מצות מחולקות ואינם
 מעכבות זו את זו אבל ד' כוסות אינם לנמרי
 מחולקות ובוראי ברכה אחת פוטרן. ואי משום
 הפסק בהנדה רהוי הפסק על כרחך אי אפשר
 לומר רהוי הנדה הפסק ראי הוי הנדה הפסק אם
 כן להך שנויא רמשיני חתם אחא דפריך תקנו
 רבנן מלמא דרתיי ביה לירי סכנה ומשיני חתם
 כוס של ברכה מצטרף לברכה ולא לרעה הא בלאו
 חכי כיון רכל כוס וכוס צריך בורא פרי הנפן משום
 דהפסקי בהנדה אם כן לא שייך בוח זונות רהא
 הפסקי בנתיים וכי שייך בוח זונות ולמח ליה
 לומר רכוס של ברכה אינו מצטרף לרעה על כרחך
 לא הוי הפסק דכר זה ראייה ברורה ואין ספק בה
 כלל. וכן הלבתא שאין לברך על כוס שני בורא
 פרי הנפן ולא על כוס רביעית בורא פרי הנפן כי
 אם אכמא דברכת המזון וכן ראינו לנתנן.
 ו לענין ברכה אחרונה כתב רב
 אלפס ז"ל שצריך לכרך על כוס שני ורביעי ותמחו
 עליו איד יברך עליו ברכה אחרונה והרי צריך
 לו לפטור היין שבתוך המזון ריין שלמני המזון
 פוטר היין שאחר המזון. והר"ן ז"ל תירץ דרב
 אלפס אמתיניתין קאי רתניי ולא יפתחו לו מארבע
 כוסות ואין לו יין בתוך המזון ולפיכך צריך לכרך
 ברכה אחרונה אחריו. והרא"ש ז"ל חשיב על זה
 רכיון שאם יש לו יין בתוך הסעודה אינו מברך
 ברכה אחרונה אף כשאין לו יין אין מברך ברכה
 אחרונה רהא יין שבתוך הסעודה אין
 טעון ברכה רהוי בדברים הבאים מחמת הסעודה
 דברכת המזון פוטר אותם ואיד יתכן שיחייב
 נפטרים מברכה אחת ראשונה אם אין נוסקין
 לברכה אחת באחרונה ולא מיר אחר ששתת היין
 שלמני המזון טעון ברכה לאחריו שאינה צריכה
 ליין שבתוך המזון ולכן אין מצטרפין ביהר הלכך
 צריך לומר ריין שלמני המזון הוי כמו יין שאב
 בתוך המזון דברכת המזון פוטר אותו. כך הם
 דברי הרא"ש ז"ל. ולפי הנראה אין זה קשיא על
 רברי הרב אף על פי שצריך ברכה אחרונה לכוס
 שלמני המזון ולכוס שבתוך הסעודה אין צריך
 ברכה אחרונה נפטרינן מברכה אחת ראשונה ריין
 שבתוך המזון לענין ברכה אחרונה הוי כמו יין
 שלמני המזון ולברכה אחרונה אינו דומה ליין
 שלמני המזון רהא טעון ברכה למינו ולא לאחריו.
 ועל כרחך אחת צריך לומר לענין ברכה ראשונה
 אינו נחשב כמו דברים חכאים מחמת הסעודה

ואחר כוס שלישי אין צריך לברך ביון דהוי כוס רביעי בירו ורוצה לשתות בוס רביעי ולפיכך אין צריך לברך לשתות על בוס שלישי. כלל חכמי אין צריך לברך בנמלך ברכה אחרונה אלא כשאין רוצה לשתות בוס אחר וזה הוי אחר כוס שני ראז עקר רעתו מלשתות אחר שמר סעורתו ואמר הב לן ונברך וזה עקירת מלשתות ואין בירו כוס אחר וצריך לברך אחרונה. ודבר משום שכך רעתו וחוא מלתא דסברא שביון שעקר רעתו מלשתות וגם אינו רוצה עכשיו לשתות חייב בברכה אחרונה אבל בכוס ראשון ושלישי לא בא תהא רעתו משום שעקר רעתו מן השתייה בלא רמתי וברובי כחתידי אי אפשי וחוא מחייב אוהו לברכה בורא פרי הנפס על בוס שני ובאשר תבוס בירו כבר רעתו לחזור ולשתות בוס שני ולא תמצא נמלך ואין רעתו לשתות רק בכוס שני אחר סעורתו שעקר רעתו מלשתות כך חוא דבר אלמס. ונראה כי לפי דעת המפרשים כמו רשב"ם ועומרים בשטתו רלא כרב אלמס וסוכרים נמלך לעולם בעי ברכה אחרונה ממפרשים סימרא רב ברונא ורב הנגאל ראמור לחו למשתי עד שירכבו ברכת חמוון. לפי זה נראה גם כי צריך לברך באן ברכה אחרונה על כל בוס וכוס אם אנו פוסקין ברב אלמס וכל בוס צריך ברכה ראשונה דהגדה הוי מספק דחא תהא חרעית מחייב בברכה אחרונה על מן השתא וזו כמו התיא דתניא בני הכורה שהיו מסובין ויצאו לקראת תתן או כלל שצריכין ברכה למפרע חבי נמי ביון שהם עוקרים רעתן לחפסיס בתגרה ובהלל חוי לגמרי כמו אותן שיוצאים לקראת תתן וכלל וצריכין ברכה למפרע ולפיכך צריך ברכה גם כן אחר כוס ראשון ואחר כ' וז' גם כן. וזוהו דעת אבי תעורר גם כן שתיבא חמור בשמו שצריך ברכה אחרונה אחר כוס ראשון ושלישי ורביעי אבל כוס כ' סבר דלא בעי ברכה אחרונה ומעטא דירידי רסבר כמו הרא"ש וז' רכוס שלפני חמוון כיון שהוא פוסק חיינ שבתוך חמוון נפטרים שניהם בברכה אחת. וכמו שהיין שבתוך חמוון חיינ פוסק אותו כך כוס שלפני חמוון חיינ פוסק אותו לפיכך אחר כוס שני לא בעי ברכה אחרונה. וכבר נראה טעם הרא"ש ואם כן צריך ברכה אחרונה על כל כוס וכוס. וכאמת השיטה חזאת היא לי נראה שחטח הרעת מחייב בברכה אחרונה לגמרי וראיה לזה סעבורא רב ברונא ורב הנגאל תלמידי דרב יוחנן כסעורה ואמרו הב לן ונברך והרד אמרו הב לן ונשתא אמר לחו רב יבא סכא חכי אמר רב ביון שאמר הב לן ונברך צריכין לברך ברכה אחרונה. ומה שרחה ראייה זאת בתוספות פסק בסוי תרס שתייה רוצה רב יבא לומר שלא

יבאו למעות לשתות בלא ברכת. זה נראה רוחק דשמא אינחו גם כן ירעו חאי מלתא ולא יטעו אלא בוראי ביון שהיה מסיח רעתו ורצה לברך חייב לברך ברכה אחרונה. ועוד בפסק כיצד מברכין רבה ור' זירא חוו אבלי סליוס תבא מן קמיתו תוח אייתי ליה ורסנתא רבה אבלי ז' וירא לא אבל אמר ליה לא סבר מר סלס אסור לאכול וכז' וחשתא אם לא חיה צריך רק ברכה ראשונה למח לא היה רוצה לאכול יברך ברכה ראשונה ויאכל אלא דצריך ברכת חמוון. ועוד דתניא בני הכורה שהיו מסובין ויצאו לקראת תתן או לקראת כלה ולא הניחו שם זקן בשחם ויוצאים צריכים ברכה למפרע ובשחם חוורים צריכים ברכה לכתחלה והשתא למח צריכים ברכה למפרע אלא ביון שעקרו מסקום חוזה חוי כמו תהא חרעת על האבילה ושתייה וצריכין ברכה למפרע. ומה שרחה הרא"ש ראייה זאת דתתם עצת טובה קא משמע לן שמא בשתו מלחזור ויחיו ממכלין ברכת חמוון כך דחה הרא"ש בפסק בסוי חרס ראייה זאת ותימא אם כן חוא למח אמר עצת טובה זאת בשלא הניחו שם זקן אפילו אם הניחו שם זקן נמי עצת טובה קא משמע לן שמא לא יחזור למסקום רבשכיל חוקן שהניחו שם בשבילו לא יחזור ויותר חיה להרא"ש לדרות ולומר שלכך צריך לברך ברכה אחרונה שלא יחשו הרואים שלא יברכו וכשתניחו שם זקן נראה שאינם רוצים לעקור מכל וכל ורעתם לחזור ויברכו. ומת שתיבא הרא"ש ראייה לפירוש זה רלא חוי רק עצת טובה רא"כ אלא רינא חוי שצריך לחפסיס ולברך ברכה אחרונה אם כן שפיטא שצריך ברכה ראשונה כיון שכבר ברכו ברכה אחרונה כשיצאו איך לא יברכו ברכה ראשונה כשיחזרו. אלא סיפא איירי בשלא סבלו עצת ולא ברכו ברכה אחרונה שצריכים לברך ברכה ראשונה. ותימא ובי שיערי התירוצים ננעלו לפנינו והוי לי לתרץ גם כן דאתא לאשמעינן דצריך ברכה ראשונה מפילי במקום ראיין צריך לברך ברכה אחרונה כגון שיעריין לא אכלו שעור ברכה אחרונה דחשתא אינו צריך לברך ברכה אחרונה כשיצאו ואשמעינן דצריכין לברך כשיחזרו ברכה ראשונה. ועוד אדרבה אי אשמעינן צריך ברכה אחרונה כלבר חוי אמינא דרעמא חוי משום דהיישין שמא ישכח לברך ולפיכך צריך לברך ברכה אחרונה אבל חשתא ואשמעינן כשרוצים לצאת מחויכים בברכה אחרונה וגם כראשונה כשיחזרו ועל כרתך טעמא חוי משום דשניי מסום חוי כמו תהא חרעת ונפסא מיניה השתא אפילו יצא מסקומו כדעבר וחזרו ביון ריצא מסקומו חוי כמו תהא חרעת וצריך לברך לא למקוט. ראיין לפרש דהייבין בברכה ראשונה חמור ורכב

כך כרכה אחרונה. רוח אינו משמע שחרי אמר כי יציאתן גורם כרכה אחרונה על מה שאכלו וברכת ראשונה כשהזכיר ועל כן כרך משום הסח הדעת הוא ופירושו זה כבוד. והא דאמרין בפרק כל הכשר השמש צריך לברך על כל פרוסה ופרוסה ולא משמע שצריך לברך כרכה אחרונה חתם שאני כיון שהשמש התחיל לאכול עמהם נתחייב בויתן ולפיכך אין לו כרכה אחרונה על כל פרוסה ופרוסה אבל כלאו הכי צריך לברך וחשאת אין ראיה כלל רכנמלך אין צריך לברך כרכה אחרונה ואדרבה יש ראיה לצורך לברך כרכה אחרונה מהא דרב ברנא רלעילי. והנה אנתנו עוד חזרין אל שמועה הפרט כסוי הדם ומשם נקטרק רבננו וכן איתא ואחר ובשלמא לרבנן לא אטפל ליה לכסוי אבל כיון רכסוי אחד לכולם לא אטפל ליה לכסוי אבל לרי יחודה כיון דחייב בכסוי בפני עצמו לחיה כסו רחמם נבי חב לן ונברך ביון דהסיה דעתו צריך לברך על כל מה שאכל הכי נמי חייב לברך לכסוי ביון דאטפל ליה לכסוי. ומתוך דחתם שייך לומר ראטפל ליה לברכת המזון משום דמשתי וברוכי כחדרי אי אפשר ולפיכך כיון דאמר חב לן ונברך חייב לברך ברכת המזון. אבל זה אף על גב ראטפל ליה לכסוי אינו צריך לברך על הכסוי רק מסכת כלא ברכת והברכה אינו מברך על סוף הכסוי שחרי אפשר דשחית כחד ירא ומכסה כחד ירא ומכסי כחד ירא. ותימא רבאי פריך דהבא לא הסיה דעתו וחתם כיון דאמר חב לן ונברך הסיה דעתו כלאכול וכיון דהסיה דעתו מלאכול לברך צריך כרכה אחרת מפני שחסייה דעתו וכאן שלא הסיה דעתו מלשותות כלל. ולפיכך נראה דהכי קאמר אפילו אם תאמר שצריך כרכה אחרת מפני שחסייה דעתו מכל מקום למה צריך כרכה אחרונה. ולענין כרכה אחרונה איירי לא לענין כרכה ראשונה רק לענין כרכה אחרונה והכי קאמר כיון דאמר חב לן ונברך צריך כרכה אחרונה כיון דאטפל ליה לברכה הכי נמי כיון ראטפל ליה לכסוי איחייב ליה לברכה על כסוי הראשון וכי שחט אחר כך בוראי צריך כרכה אחרת כי איך אפשר שיחיה פסור כברכה שמכרך על הכסוי הראשון ועריין לא חיה רם בעולם שעריין לא שחט כלל ולפיכך צריך לברך על כל אחת ואחת. ומתוך משתי וברוכי כחדרי אי אפשר פירש לכך חוי בר זה פלוג וצריך כרכה אחרונה על האכילה דאי אפשר שיצטרף האכילה שאחר כך עם האכילה הראשונה רמשתי וברוכי כחדרי אי אפשר וכיון דאמר חב לן ונברך צריך לברך כרכה אחרונה על המזון כיון דאטפל לברכה המזון. אבל כאן אפשר דשחית כחד ירא ומכסי כחד ירא. ואין צריך לברך על הכסוי של חיה מיד

כי אין מצות כסוי מחייב ליה לברכה. ואין חלוק בין רב יהודה לרבנן רק דלרבנן מכסה כפעם אחת היה ועוד ולרבי יהודה מכסה חתיה קודם שישחט העוף ואין צריך לברך על כסוי החיה עד שיכסה העוף. וזה שחוש רבי חנינא במירוש זה שלא תאמר שצריך לברך על כסוי החיה קודם שישחט העוף ואז בוראי צריך לברכה אחרת על הכסוי השני שאיך יברך על הכסוי קודם שיש רם בעולם וכי המכרך לישב כסוכת קודם הלילה חייב כסוכת וכיוצא בזה. ולכך פריך ליה מתלמידי דרב וכו' דחתם חייב לברך כרכה אחרונה קאמר וחיינו משום ראטפל ליה לברכת המזון הכי נמי חייב לברך על הכסוי רחא לרבי יחודה חייב כסוי לכל אחד ואחד ובשלמא לרבנן לא אטפל ליה לכסוי אבל כיון רכסוי אחד לכולם לא אטפל ליה לכסוי אבל לרי יחודה כיון דחייב בכסוי בפני עצמו לחיה כסו רחמם נבי חב לן ונברך ביון דהסיה דעתו צריך לברך על כל מה שאכל הכי נמי חייב לברך לכסוי ביון דאטפל ליה לכסוי. ומתוך דחתם שייך לומר ראטפל ליה לברכת המזון משום דמשתי וברוכי כחדרי אי אפשר ולפיכך כיון דאמר חב לן ונברך חייב לברך ברכת המזון. אבל זה אף על גב ראטפל ליה לכסוי אינו צריך לברך על הכסוי רק מסכת כלא ברכת והברכה אינו מברך על סוף הכסוי שחרי אפשר דשחית כחד ירא ומכסה כחד ירא ולכך אין הכסוי הזה מחייב ליה לברכה ותבא נכמר הכסוי אפשר שיש כאן כסוי אחר זה אף על גב דלא עשה זה רק שחט אחר הכסוי מכל מקום לא נאמר בשביל זה ראטפל ליה לכסוי וחייב לברך ברכת כסוי אלא אינו צריך לברך ברכת כסוי ומכרך אכסוי לכסוי. וחשאת למירוש זה מה שאמר רלרי יחודה אינו חייב רק כרכה אחת חיינו כרכה כסוף הכסוי ולענין הכסוי אמר זה. ורש"י ז"ל והתוספות ז"ל מפרשים רלענין השחיטה קאמר שאין מברך על השחיטה שאחר הכסוי אמר זה. ורש"י רלישנא וטורה רבי יהודה שחיטה מברך אלא כרכה אחת לא משמע הכי רמשמע דאמר אף על גב דלרבי יהודה יש שני כסויין לא מחייב כי מה כרכה אחת אכסוי. ויותר מזה תימא מאד כי מה ענין כסוי אל השחיטה שהמקשה סבר רכיון דצריך לכסות רם הראשון חייב לברך על השחיטה השנית שהיא אפשר דאחר מכסה לנמדי ולמה היא הכסוי הפסק לשחיטה ואילו אם לא חיה אפשר הכסוי רק בו ולא היה אפשר לשחוט כחד ירא ולכסות כחד ירא לא חיה ראיה שיחיה הכסוי הפסק שהיא הכסוי צורך שחיטה הוא ולמה יהיה הפסק דבר זה וכו' גרע זה מכלל לתורי דלא חוי הפסק ותרי הכסוי הוא נמר שחיטה נשאל וביון דהוא נמר

שחיטה למה יהיה הכסוי חספס כיון שחיטה לשחיטה. וכך הו' לשנויי תהם חכ לן ונכרך הסיה דעתו מן האכילה ופשיטא שצריך לחזור ולכרך על האכילה השניה אבל הנא הכסוי אינו מספיק שהי' הוא צורך שחיטה ואין כאן הסה הרעת מלשחום שחיטת כחד ירא ומכסה כחר ירא. ואי משום דכסוי הוא נמר שחיטה ולכך הו' כעי למישר צריך כרכה על השחיטה רבר זה חיטה שהרי אם יש לאדם לטול שני תינקות הוא מל אותם בכרכה אחת ורואי כל מילא ומילא יש לה נמר בפני עצמו. הכי נמי מה ככך רכל כסוי הוא נמר שחיטה למה יכרך על השחיטה השניה ולא דמי לכרכת המזון רוח הו' הסה הרעת על מה שאכל וכאן מה הסה הרעת יש אי משום דכרם הסה השחיטה לרכי ויורה הרי צריך לכסות ואין כאן הסה הרעת. ויש למרש דכך מייתי דהא נבי חכ לן ונכרך אף על נב דרועה לשתות כסא דכרכתא ואינו מסיה דעתו ביין דברכת המזון הוא נמר אכילה חייב לכרך הכי נמי כסוי דם אף על נב ולא הסיה דעתו ביין דהוא נמר חייב לכרך. ומשני דהתם נבי כרכת המזון הוא נמר כיון ראי אפשר מיתי וברוכי אבל כאן לא הו' הכסוי נמר כיון אפשר דרשם כחד ירא ומכסה כחידך ירא. ומכל מקום אין הרעת נתן. דהתם אף על נב ורואי דעתו לשתות עוד כום כרכת המזון סמלק דעתו בסעודה ואת וכום כרכת המזון לא בא כשכיל הסעודה ראת כשכיל כרכת המזון ואינו מצריך הסעודה דהא הסיה דעתו כן הסעודה רק כום כרכת המזון חייב כשכיל כרכת המזון דהוא עצמו הסיה דעתו ואם לא היה כרכת המזון לא היה רועה לשתות כאן ולמיכך צריך לכרך אכום כרכת המזון. והכא אף על נב דכסוי הו' סלוק השחיטה סוף סוף הוא רועה לשחום תרבה כפעם אחר. והשתא אם היה הפירוש כמו שאמרנו הרי ברור כי נמלך צריך כרכת אחרונה. והאמת כי חזרתי על כל רבתי ולא מצאתי אי רב שיפרש כן לתני דעתי כבסועת זו לא ככרי רש"י ולא ככרי התוספות ולא ככרי הרא"ש י"ל. ולכך על כל פנים צריך לתני פירוש זה אשר לא רצו בו כל חכונים וכל מאורות העולם. ומכל מקום טובה כפירוש החשב"ם י"ל סכל הראיות אשר חבבנו למעלה. אלא שאני אומר רלא הו' ראייה לענין כוסות שאפילו נאמר שאם אסר חכ לן ונכרך צריך לכרך כרכת אחרונה לא הו' מעמא התם רק כיון שחל עליו מצות כרכת המזון כהאי גוונא אסור להחמיצה והייב לכרך. אבל חיבא רלא שייך האי מעמא משום מצות שאסור להחמיצה אין סברא דחייב לכרך כרכת אחרונה דמעמא מאי נמלך צריך לכרך כרכת

אחרונה דנמלך אינו גורם רק הסת הרעת וצריך לכרך על מה שאכל אלא מעמא הו' שאין להחמיץ מצוה כזאת אחר שנתחייב בכרכת המזון עד שאכל פעם שני ולמיכך אסור לצאת לקראת התן ובלת עד שיכרך כיון שרוצים לעשות הסה הרעת חייב לכרך ואין להשתות מצוה כזאת. והשתא הו' שפיר נבי שמס ראין צריך לכרך כרכת אחרונה רלא הו' כהאי גוונא מצוה שכאח ליוך שאסור להחמיצה רלא נקרא זה עכוב מצוה כיון שאחרים עריין אוכלים. והשתא לענין ארבע כוסות דלא שייך האי מעמא דאפילו לדעת רב אלפס שמסס דחייב לכרך אבל כום וכום כיון ראין גורם סלוק כום ראשון רק כשאר הנדה ואו משום דמטי וכוכי כחדרי אי אפשר חייב לסלק כום ראשון ומכל מקום לא שייך שאסור לעכב המצוה דהיינו כרכת אחרונה של כום ראשון כיון שכבר אסר הנדה וכום שני כידו ואפילו אם אסר חכ לן ונכרך אחר כום שני והשתא לא הו' כום אחר כידו ויש לומר שחייב לכרך כרכת אחרונה אפילו הכי לא צריך דהתם כי אסר חכ לן ונכרך סמלק דעתיה מלשתות משום כרכת המזון אם כן כרכת המזון יש עליו ולא כרכת אחרונה של כום ראשון. וכן הלכתא ורואי לכתוב.

ובין הכוסות הללו אם רצה לשתות ישתה וכו' שליש לרביעי אם רצה לשתות לא ישתה. והתוספות פירשו דבירושלמי משמע מעמא כדו שלא ישתבר ולא יוכל לומר הלל והנדה אבל יין שנתוך הסעודה אינו משבר ויכול לשתות כמו שירצה. אלא שיש לרקק ראם כן בין ראשון לשני אמאי ישתה ששא ישתבר ולא יוכל לומר הנדה. ואפשר לומר ראין דרך להשתבר קודם מזונו שאין האדם שותה כל כך תרבה עד שישתבר למיכך לא חשו לכום שקודם המזון וכתוך המזון יין שנתוך הסעודה אינו משבר. ולפי האמת יש עוד טעם נפלא כי יש חכור לכל כוסות ראשונות כי שתיים כוסות אחרונות יש חירות דאמרין כחדיא כגמרא דוקא ב' אחרונות יש כחן חירות אבל לא ראשונות. ולמיכך כי כוסות אחרונות שיש להם שחוף אין לעשות חספס ביניהם אבל כי כוסות ראשונות כיון שאין חירות עריין אין כוסות ראשונות כי אחרונות ששניהם הם כוסות של חירות ואין לעשות חפרש ביניהם. ועוד יש טעם עמוק מאד למה ישתה כי כום ראשון לשני ואסור לשתות כין שליש לרביעי. ואילו כגמרא דאין סבר טעם זה משום שלא ישתבר לא הו' שתיק נמרא ריין מלפרש. אבל לכך לא מירש הנמרא ממני שתוא טעם סופלא כמו שיתבאר לקמן אצל ארבע כוסות כעורת חשם יתכרך.